

František Čáda

RUKOPISY
KNIHOVNY STÁTNIHO ZÁMKU
V RÁJCI NAD SVITAVOU

CODICES MANU SCRIPTI
QUI IN BIBLIOTHECA CASTELLI
RÁJEC PROPE BRUNAM
ASSERVANTUR

(1957)

ZKRATKY A VYSVĚTLIVKY ABBREVIATURAE ET EXPLICATIONES

cf.	srovnej	confer
čís.	číslo	numerus
ed.	vydání (vydal)	editio, edidit
ff.	listy	folia
fol.	list	folium
l. c.	na uvedeném místě	loco citato
na předním přidešti	in operculo intrinsecus
na přední předsádce	in folio praeligato
pag.	strana	pagina
pp.	strany	paginae
pap.	papír	charta
papír.	papírový	chartaceus
perg.	pergamen, pergamenový	membrana, mebranaceus
pozn.	poznámka	nota
sq.	následující	sequens, sequentes
srov.	srovnej	confer
Um.-prům.	Uměleckoprůmyslové museum	Museum artis decorativae
mus.	v Brně	Brunense
v.	viz	vide
vaz.	vazba	involutum
∅	prázdný, prázdná, prázdné	vacat, vacant

PŘEDMLUVA

Knihovna státního zámku v Rájci nad Svitavou u Brna patří mezi nejbohatší moravské zámecké knihovny jak obsahem, tak i počtem svazků, který byl odhadnut roku 1932 na 43.173. Je umístěna v přízemí pravého zámeckého křídla ve třech sálech a v jedné prostorné komoře. Protože místnosti jsou značně vysoké, bylo pamatováno při stavbě skříní, které jsou řešeny přímo do stavby, ve velkém a prostředním sále a v komoře, na galerii. Vybavení knihovny bylo zhotoveno v minulém století a dosud se dobře osvědčuje až na nedostatek místa, takže někde jsou knihy řazeny i ve více řadách. Protože jednotlivé listy, mapy, fotografie a pod. vyžadovaly zvláštní úschovy, byly uloženy v malém sále v kartonech nebo ve velkém sále v zásuvkách a přihrádkách, kdežto v komoře jsou volně položeny v regálech. K těmto čtyřem místům v sálech knihovny přistupuje jako místo páté tresor (ohnivzdorná pokladna), dnes umístěný v sakristii kaple, v němž jsou uloženy dva rukopisy spolu s některými movitými památkami bývalých majitelů. Všechny knihy, rukopisy, volné listy atd. až na kusy do pořádání knihovny nepojaté jsou jednotně katalogisovány, takže jejich vyhledání mimo ztráty, o nichž bude později pověděno, nepůsobí nesnází.

Za poměrně dobré uspořádání, v němž se nám rájecká knihovna dochovala, vděčíme práci strážnického archiváře a poradatele mnoha zámeckých knihoven na Moravě Leopolda Noppa. Nopp uspořádal knihovnu na Rájci v letech 1927—1930 a sestavil k ní dvousvazkový odborný katalog. Protože však v každém oboru jsou knihy řazeny abecedně podle autorů, zůstává tento katalog i katalog jmenný. U každého oboru bylo pamatováno volnými listy na pozdější přírůstky. Ráječtí majitelé dali pro katalog vytisknout titulní listy, předmluvu a formuláře se záhlavím. Rozvrh jednotlivých oborů, stanovených Noppem, je složitý. Pro zajímavost buďtež uvedeny *hlavní obory*:

I. svazek katalogu: theologie, daemonologie, filosofie, beletrie, pedagogika, státní věda, dějiny.

II. svazek katalogu: vojenství, zeměpis, mapy, filologie, lékařství, přírodní vědy, matematika, umění a zručnost („Fertigkeiten“), stavitelství, technologie, řemesla, obchod, zemědělství.

Tento Noppův katalog má ve dvou uvedených svazcích celkem 2.386 stran a podle jeho výkazu je v něm zapsáno 19.104 děl ve 32.517 svazcích, 9.429 sešitů, 1184 brožur, 2 inkunabule (ale B. Lifka zjistil v katalogu pouze jediný prvotisk ve 2 svazcích, který však je od roku 1945 nezvěstný) a 43 rukopisů. Jest ovšem dnes nesnadné stanovit, co strážnický magnisovský archivář Nopp rozuměl pod jednotlivými druhy, ale z následujícího soupisu rájeckých rukopisů je zřejmé, že uvedená jeho čísla bude nutno přijímat s opatrností.

Nopp jako archivář byl zvyklý na třídění podle oborů a z jeho povolání lze odvodit, proč i při volbě signatur zaváděl velmi složitý způsob. Při signování uvádí nejprve místnost („Großer-Saal, Mittel-S., Klein-S., Gang“, t. j. nynější komoru), pak číslo skříně v této místnosti, dále abecedním písmenem paprsek a konečně pořadové číslo svazku. Leckdy se však setkáváme ještě se složitějšími signaturami, zvláště když je svazek uložen v některé přihradě a pod., nebo v zadní řadě. Tak je tedy nutno rozuměti i signaturám rukopisů, které jsou vřazeny mezi ostatní knižní svazky.

Nopp pořídil pro rájeckou knihovnu i lístkový lokační katalog,

který je vhodný pro některé revise. Ale Noppova katalogisace má zásadní nedostatky, že neuvádí základní a formální údaje, takže zejména u rukopisů, je-li uvedena vadná identifikace, je nesnadné zjistit totožnost pouze signaturou. Nemělo by smyslu zde uvádět příklady, jak některé rukopisy, leckdy snadno určitelné, Nopp uvedl pod nesprávnými názvy.

Přes tyto nedostatky a závady nebo jiné odchylky od běžného způsobu je organizační práce Leopolda Noppa natolik spolehlivá, že by nebylo nesnadné provést celkovou revisi knihovny, což se patrně nestalo asi 30 let. Za tu dobu byly některé svazky zpřeházeny na nepatřičná místa, takže jen část z nich byla při práci na rukopisech nalezena, kdežto jiné svazky jsou neznámé. Nemůžeme říci, kolik ztrát spadá na vrub doby před Noppovou organizací, kolik — a v tom jediným ukazatelem je Noppův katalog — na vrub před druhou světovou válkou a kolik těsně po ní, protože i rájecký zámek byl těžce ohrožen před osvobozením a po něm (v zámku byl chvíli zajatecký tábor).

Podstatným ziskem při pátrání po neznámých rukopisech je zjištění rukopisů z rájecké knihovny, které jsou nyní dočasně uloženy v grafické sbírce Uměleckoprůmyslového musea v Brně.

Jsou to rukopisy (pořadové číslo soupisu v závorce před rájeckou signaturou): Z malého sálu: (46) 46-F-24, (47) 46-F-25, (48) 46-F-26, (50) 46-F-28, (52) 46-F-33, (54) 46-F-35; ze středního sálu: (67) 84-B-17; z velkého sálu: (72) 51-dole-28, (73) 51-dole-37, (74) 51-dole-38, (75) 54-zásuvka vlevo-3.

U těchto nalezených rukopisů jde vesměs o kusy z pozůstalosti po staviteli Františku Antonínu Grimmovi. Jejich zařazením do soupisu se ukazuje souvislost původního fondu a stačí proto, pokud jde o jejich obsah, odkázat na následující popisy, které se leckde rozcházejí se stručným názvem, jak jej uvádí Nopp v katalogu. V Uměleckoprůmyslovém museu je větší počet volných listů z Grimmovy pozůstalosti, ale tyto listy nemají Noppovu rájeckou signaturu a neoznačené rukopisy Grimmovy v museu nejsou. Nález dokazuje, že nelze považovat vše za ztracené, co není na místě vytčeném signaturou. Sporné však zůstává, co se ztratilo ještě před Noppovým uspořádáním, tedy asi před rokem 1929.

Není zajisté úkolem této předmluvy podat podrobnější dějiny rájecké knihovny, které by bylo možno napsat až po prostudování všech svazků, jejich proveniencí a ovšem také po shledání materiálu archivního, pokud se nám dochoval. S hlediska rukopisů proto dostačí vyjítí *od jádra knihovny*, které shromáždil zakladatel knihovny na Rájci Karel Josef I. kn. Salm-Reiferscheidt (1750—1838). Karel Salm nepochybně začínal s větším počtem svazků dosti bohaté *knihovny hrabat Rogendorfů*, kterou zdědila jeho matka Raphaela, provdaná za jeho otce Antonína. Z této knihovny pocházejí nepochybně některé rukopisy, bezpečně však dnes můžeme zjistit tento původ jen u tří rukopisů (čís. 42, 45, 68 soupisu, srov. k dalším výkladům tabulku proveniencí rukopisů). Karel Salm dal označit své knihy pěkným rytým *ex libris* z r. 1796, ale nezdá se, že by tak byly označeny knihy všechny. Za jeho působení se patrně dostala na Rájec i valná část *knihovny hrabat z Kuenburgu na Tovačově*, kteří následovali Salmů z větve Neuburgské (prostřednictvím Petřvaldských od r. 1763, srov. Hosák, Místopis 502), a starou knihovnu s mnoha spisy zvláště alchymistického obsahu ponechali rájeckým Salmům. Z této tovačovské knihovny přišel patrně na Rájec i nejstarší rájecký rukopis, sborník

apokryfních děl alchymistických Raymonda Lulla (nyní v soupisu čís. 49). Tento sborník asi z počátku XV. století byl v XVI. století v majetku františkána Jana z Leewarden („Johannes de Lieuwarden, de Leovardia“) z Frýska, spisovatele theologických pojednání „De ecclesia Christi“, „In decalogum“, „In hexameron“ a jiných. Základ ke knihovně tedy získal Karel Salm, ale jeho syn Hugo František starohrabě Salm-Reiferscheidt, kterého otec přežil (1776—1836), rájeckou knihovnu teprve vybudoval. Hugo Salm je známý mecenáš krásných umění a spoluzakladatel moravského musea v Brně, které teprve později bylo nazváno „Františkovým“. (O něm podrobně Christ. d'Elvert, Geschichte d. k. k. mähr.-schles. Gesellschaft z. Beförderung des Ackerbaues, Schriften d. hist.-stat. Sektion XX. Beilagen 128—130 č. 13 z r. 1870). Protože víme, že Hugo Salm věnoval nově se tvořícímu museu vedle mnoha exponátů a Schwoyovy sbírky též listiny z archivu hrabat Rogendorfů (o tom Wilh. Schramm, Katalog der Handschriften des Franz. Mus., 1890, str. 26, čís. 568, 569), stojíme před otázkou, na kterou dosud nemůžeme uspokojivě odpovědět, zda totiž některé cenné rukopisy ve sbírce Františkova Musea v Brně (nyní ve Státním archivu, t. j. v býv. zemském archivu moravském) nebyly Hugem darovány z rájecké knihovny. Přírůstkové katalogy musejní nám na tuto zajímavou otázku nedávají odpověď a tak snad teprve jednou po řádném a podrobném soupisu musejních rukopisů a porovnáním s rájeckými sbírkami získáme určitější představu. Za Huga vzrostla knihovna na 20.000 svazků (Balbi, Essai statistique 1835, str. 108, 113, a Chr. d'Elvert, Die Bibliotheken, Schriften d. h.-s. Sekt. III. 1852. 118). Hugo Salm podpořoval museum, budoval průmysl, zvláště brněnský, který jeho zásluhou značně vzrostl a svou knihovnu na Rájci rozmnožoval také technickými spisy i rukopisy a zakupoval pro ni i celé knihovny z pozůstalostí, jako na př. *Nellů*. Franz Anton sv. p. Nell von Nellenburg und Damenacker byl sice pro přístup k bavorské straně za obsazení Čech vypověděn Marií Teresí nejprve ze země, ale pak se mu dostalo milosti, takže nejen zůstal v zemi, ale stal se i dvorním radou při t. zv. Oberste Justizstelle (zemř. ve Vídni 1783). Jeho právnickou knihovnu zdědil syn Raphael (nar. v Praze 1760), který působil v soudcovské službě i ve správě rakouské a zejména u apelačního soudu v Brně i v Praze. Také mezi rukopisy nalézáme jeden z knihovny Nellů (čís. 9). Hugo Salm patrně získal i bohatou knihovnu a sbírku plánů brněnského stavitele Františka Antonína Grimma. Mezi rukopisy v soupisu je mnoho dokladů, které charakterisují píli a rozsáhlost Grimmovy práce.

U některých nemůžeme zjistit již původní signatury Grimmovy knihovny (u čís. 72 až 75, 82), ostatní si sestavme do původního pořadí Grimmova (číslo v závorce je pořadové číslo soupisu): 164 (54), 165 (46), 166 (50), 167 (47), 170 (83), 171 (67), 172 (66), 178 (48), 180 (25), 183 (52).

Konečně mezi rukopisy nalézáme dva svazky týkající se vojenství a označené jménem příslušníka irské rodiny „Thomas O'Reilly“, a jeden rukopis s pozoruhodnou sbírkou „Parasceve“, jak o ní bude podrobněji pověděno, z knihovny proslulého rudolfinského bibliofila Ferdinanda Hoffmanna z Grünbüchlu (čís. 42), která po rozptýlení Hoffmannovy knihovny se dostala na Rájec rogendorfským prostřednictvím, jak svědčí její trojí ex libris.

Pokud se dopátráme p ů v o d u, současně v průhledu s t o l e t í si můžeme přehledně sestavit rájecké rukopisy takto:

(knihovna:)	stol. XIV.—XV.	XVI.	XVII.	XVIII.
Joh. de Liew (arden)	49			
Hofmann z Grün- büchlu		42		
F. A. Grimm			25, 46, 47	48, 50, 52, 54, 66, 67, 72—75, 82, 83
Nell z N. a D.				9
O'Reilly			7	33
Rogendorf		42		45, 68
Salm	49	42	45, 85, 86	13—16, 28, 38, 44, 46—48, 50 až 54, 57, 59, 64, 66, 68, 80, 81

S původem, i když si jej můžeme určit jen u menšího počtu rukopisů, souvisí i jejich časový rozvrh. V rájeckých rukopisech převažuje XVIII. a XIX. století, a menší počet rukopisů z XIX. století nasvědčuje, že knihovnu další příslušníci rodu Salmů daleko tak intensivně nedoplňovali, jako její zakladatelé. Z tabulky o původu je zřejmé, že nejstarší rukopis asi z rozhraní XIV. a XV. století je jediný (Lullus čís. 49) a stejně tak i ze XVI. století máme tu jediný rukopis („Parasceve“). Větší počet rukopisů pochází již ze XVII. století nebo z rozmezí XVI. a XVII. století (čís. 2, 3, 45, 85, 86). Ostatek je ze století osmnáctého a devatenáctého.

Nejinak je to, sestavíme-li si rájecké rukopisy podle obsahu a zařadíme-li si je do skupin, které zavedl na Rájci Nopp, i když nám plně nevyhovují, a současně si je promítneme podle toho, jakým jazykem byly napsány:

(obor:)	Jazyk: latina	němčina	francouzština
1 Theologie v širším smyslu, daemonologie, magie	1, 32	2, 11, 12, 30, 64, 84	29
2 Filosofie, pedagogika		30	34
3 Krásná literatura		6, 24, 37, 39, 41, 86	
4 Právo, stát. vědy, politika, nár. hospodářství	9, 14—16, 32	17, 28, 38, 42, 44, 45, 52, 55—59, 68, 77	
5 Historie politická a umělecká		40, 70, 81, 85, 86	
6 Vojeňství		5, 18—23, 33, 60, 61	
7 Lékařství	49, 64	4, 51, 65, 79	
8 Přír. vědy, matematika, alchymie, chemie	3, 25, 46, 49	7, 8, 25, 47, 50, 54, 76, 80	26, 47, 49
9 Umění, stavitelství		4, 43, 46, 50, 52, 67, 73—75, 81—86	
10 Technologie, obchod		13, 62, 63, 78	
11 Zemědělství		27, 36	
12 Různé (kalendáře, horologie a j.)		10, 31, 48	

Z dalších jazyků je zastoupena jediným rukopisem *italština* z oboru státo-
vědeckého a politického (č. 35) a *angličtina* (č. 39) výpisky anglických básní.
Nesetkáváme se však mezi rájeckými rukopisy s česky psaným rukopisem,
bud' vlivem převahy rukopisů z doby, kdy čeština byla zatlačena do pozadí,
bud' že české rukopisy se dostaly darem Salmů do sbírky Františkova musea
v Brně, jak lze bezpečně usuzovat ze zprávy znalce poměrů na Rájci a vý-
značného badatele archeologického a speleologického Dr Jindřicha Wankla
(srov. H. Wankel, Bilder aus der Mähr. Schweiz, 1882, str. 72). Je však
zajímavé, že mezi rukopisy na Rájci máme dochován rukopis truchlohry „Der
Mönch von Blattnitz“ (čís. 41) sice německy psaný, ale na téma lokalisované
do českých zemí, takže obsahem; ba dokonce i datem (1828) upomíná na dobu,
kdy Franz Grillparzer a po něm jiní němečtí básníci a spisovatelé psali na
česká témata svá díla. Pokud máme zatím prostudován život na rájeckém
zámku, Salmové sice mnohem méně, než někteří jiní šlechtici pěstovali na
Rájci kulturu a soustřeďovali tu básníky a umělce, protože se věnovali hospo-
dářskému podnikání. Přesto není vyloučeno, že tu u nich nepobývala Marie
hr. Dubská z Třebomyslic, provdaná Ebner-Eschenbachová, spisovatelka, z je-
jíž knihovny je zachována část na nedalekých Lysicích, a pak tu delší dobu na
sklonku XIX. stol. bydlil básník Ferdinand Saar, po němž je dosti památek
zachováno v rodinném archivu na Rájci, ale mezi rukopisnými svazky
v knihovně není po jeho činnosti stop. Tyto souvislosti budou jednou objas-
něny, až bude prostudován celý salmovský archiv.

Přes nepopiratelnou zajímavost některých rukopisů v zámecké knihovně
na Rájci, nejsou rukopisy podstatným obsahem knihovny, mezi jejíž tištěné
svazky byly při katalogisaci vřaděny. Proto pro ocenění souboru rukopisných
svazků je nutno si povšimnout z nich nejdůležitějších. Nejstarší rukopis
(č. 49) je velmi pozoruhodný. Je to *sborník alchymistických děl* bud' úplných
nebo v excerptech přičítaných Raymundu Lullovi (*Pseudo-Lullus*) a je tím za-
jímavější, že tu jde o rukopis z valné části psaný starou francouzštinou.
Rukopis je doprovázen množstvím „figur“ i nákresey alchymistickými. Další
velmi zajímavý rukopis je sbírka nazvaná „*Parasceve*“. Je to sborník opisů
aktů a korespondence, kterou si vyměňoval císař Ferdinand I., když usiloval,
aby jeho syn Maxmilián byl zvolen císařem římským. Ve sbírce jsou obsažena
i dobrá zdání právníků, zejména dosud nepublikovaná, Johanna Ulricha Za-
sia (Zasien), syna neméně známého Ulricha Zasia. Joh. Ulr. Zasius narodil
se ve Freiburgu i. Breisgau, kde byl jeho otec městským notářem a pak pro-
fesorem, po studiích se stal profesorem v Basilei, pak vicekancléřem a dvor-
ním radou Ferdinanda I. a jeho syna Maxmiliána II., jimž sloužil nejen svými
odbornými znalostmi, ale i diplomatickou dovedností. Tímto obsahem je „*Pa-
rasceve*“ jako pramenná sbírka velmi důležitá, protože shromažďuje akta,
patrně nyní značně rozptýlená v originálech po jednotlivých fondech, která
dovzděčují argumenty pro i proti, jak bylo velmi obtížné Ferdinandovo jed-
nání.

Dalším velmi zajímavým rukopisem na Rájci je „*Schembartbuch*“ (čís.
84), který je uvozen rýmovanou předmlouvou o 76 verších, která líčí vznik
těchto masopustních her v Norimberce, prý povolených císařem Karlem IV.
r. 1349. Rájecká předmluva se málo liší od některých rukopisů „*schönbart-
bücher*“, ale je značně kratší, než báseň Hanse Sachse, i když se s ní shoduje
v některých verších, zejména na počátku. Hans Sachs znění předmluvy, která

je v rájeckém rukopise, přijal do své básně zejména ve vyprávění starce, a tak lze se domýšlet, že v rájeckém rukopise je zachován text některých „schönbartbücher“, který sloužil Hansi Sachsovi jako předloha k jeho básni. Na rozdíl od nejznámějšího rukopisu „schönbartbuchu“ v Hamburce je tato předmluva rýmovaná (v Hamburce je v próse), ale rájecký rukopis má mnoho analogií s hamburským rukopisem v malbách (srov. podrobnější srovnání v popise). Jako tento malbami zdobený rukopis nepochybně upoutá pozornost i rukopis (čís. 85) nadepsaný „*Historische und bildliche darstellung aller ritterordenen*“, který malbami doprovázenými výkladem na 31 tabulích zobrazuje ceremoniální šaty panovníků, kurfistů (mezi nimi i českého kurfistu), a významných osob, zvláště rytířských duchovních řádů.

Z novějších rukopisů je nutno uvést rukopis (čís. 57) „*Consuetudines Austriacae*“ z počátku XVIII. století, který je tu přičítán rakouskému právníku *Bernhardu Waltherovi*. I když se rájecký text neshoduje se známými pracemi Waltherovými, zdá se, že tu jde o rozšířený text některé dosud neznámé jeho práce. Rukopis zachovaný na Rájci je svědectvím, že práce Waltherovy nebo tomuto právníku přičítané byly užívány i na Moravě, jak máme také doloženo i z jiných fondů.

Je nepochybné, že mnoho rukopisů bylo na Rájec získáno z cizích knihoven zahraničních, ale některé z nich přece jen dosvědčují svým obsahem úzký vztah k Moravě. Přímo se životem na zámku v Rájci souvisí asi *libreta dvou divadelních her* (čís. 37, 41), jak se o tom stala už zmínka, a také různé *anthologie básní, výpisky* a podobně vznikly z potřeb, z četby i z vyučování rájeckých majitelů. Ze Salmové získali si bohatý materiál z *pozůstalosti Františka Antonína Grimma*, stavitele svého paláce v Brně, bylo již pověděno. S politickou a správní činností Salmů souvisí především „*Elencus*“ (čís. 38), sborník aktů v čistopisech i v opisech k politickým událostem z konce XVIII. a z počátku XIX. století zvláště na Moravě, stejně jako kusé pojednání o *českém procesním právu* platném na základě Zemských zřízení, Deklaratorií a Novell v Čechách a na Moravě (čís. 9). Hospodářské úsilí Salmů, kteří budovali na Brněnsku průmysl, se také zobrazilo v rukopisech v rájecké knihovně, ačkoliv podstatnější obraz bychom dostali ve spojitosti s jejími tisky. Z rukopisů je nutno připomenout řadu konvolutů *výpisků* (č. 8, 76, 77, 78, 79), jimiž byl sledován technický pokrok jinde, aby těchto poznatků bylo možno použít i ve vlastním podnikání. A konečně nebudiž zapomenuto i na jedinečný materiál pro průzkum *speleologický*, pro poznání neznámých jeskyň Moravského Krasu (čís. 80).

Malý počet rukopisů proti tištěným svazkům v zámecké knihovně na Rájci vedl pořadatele knihovny Leopolda Noppa k tomu, že ne vytvořil z nich samostatnou sbírku. Nopp ve svém katalogu označoval rukopisné svazky rázítkem „Manuskript“, ale toto odlišení, jak ukázaly četné revize, není spolehlivé. Proto byly prostudovány oba svazky Noppova katalogu a každé číslo, u něhož by bylo možno soudit na rukopis, bylo prohlédnuto. Tím se počet rukopisů původně udávaný Noppem podstatně zvýšil. Byly také revidovány signatury „Malý sál“ 46-E a 46-F, protože sem soustředil Nopp největší počet rukopisů, kdežto na ostatních místech je uloženo mnohem méně rukopisů. Nopp čítal za rukopisy i ručně provedené plány, které samozřejmě do soupisu nepatří a proto do něho nebyly pojaty, až na ty, které tvoří konvoluty.

V následujícím soupisu formální popis je obmezen na údaje nezbytné pro

vnějškovou identifikaci rukopisů a pro posouzení jejich použitelnosti při odborné práci. Rukopisy na Rájci jsou celkem dobře zachované. Obsahový popis je podáván ustáleným způsobem. Oddíly, které tvoří v kodexu samostatné celky, jsou pro přehlednost a snazší orientaci v rejstřících označovány písmeny malé abecedy. Text obsahového popisu položený do uvozovek reprodukuje doslovně znění rukopisu na udaném místě, kdežto názvy rukopisných oddílů bez uvozovek přejímají název rukopisu z jiného jeho místa. Co bylo dodáno, je v textu položeno do závorek. Poznámky jsou připojeny hned za odstavcem popisu, jehož se týkají. Zvláštních zkratk bylo užito co nejméně a jejich význam je vysvětlen v seznamu spolu s některými termíny česky a latinsky. Protože jde na Rájci o rukopisy převážně mladší, bylo upuštěno od samostatného rejstříku incipitů. Byl pořízen rejstřík jediný a společný, v němž jsou zařaděny i incipity rukopisů nejstarších nebo obvykle citovaných podle incipitů. Ostatní je vysvětleno v poznámce před rejstříkem.

Při soupisové práci na Rájci zužitkoval jsem zkušenosti získané z dosavadních soupisových prací, zejména z publikovaných „Soupisů rukopisů Slezské studijní knihovny v Opavě“ (1955), který jsem zpracoval spolu s M. Boháčkem, a „Rukopisných svazků zámecké knihovny na Hradci u Opavy“ (Slezský sborník 1955). Také na Rájci se mi opětně potvrdila zkušenost, že každý rukopisný fond je povahou samostatný a že se v něm naskytají nové, dosud nečekané problémy. Při rájeckých rukopisech mi pomáhal je překonat Dr. Boh. Lifka, kterému za tuto pomoc upřímně děkuji. Můj nemalý dík patří i univ. prof. Dr. Jar. Ludvíkovskému, který se obětavě ujal latinského zpracování předmluvy a tím zpřístupnil obsah rájeckých rukopisů i vědecké veřejnosti mimo okruh našich československých badatelů.

V Brně dne 24. února 1956.

F. Čáda

PRAEFATIO

Bibliotheca castelli in Rájec (in fontibus Latinis Raicz, in Germanicis Raitz) super fluvium Svitavam prope Brunam siti, est e divitissimis Moraviae castellorum bibliothecis, cum quoad qualitatem, tum quoad multitudinem librorum, in qua a. 1932 43.173 volumina numerata sint. Ab archivario Leopoldo Nopp, qui multas Moraviae castellorum bibliothecas in ordinem redegit et annis 1927—1930 in Rájec occupatus erat, bene ordinata, in infima parte (in plano terreno) dextrae castelli alae collocata est. Leopoldus Nopp novum catalogum secundum singula scientiarum et artium genera composuit, quae sequuntur:

Theologia, Daemonologia, Philosophia, Poesis et fictio prosaica, Paedagogica, Scientiae politicae, Historia, Militaria, Geographia, Chartographia, Philologia, Medicina, Scientiae naturales, Mathematica, Artes, Architectura, Technologia, Industria, Manufactura, Agricultura.

Libros ipsos signaturis admodum complicatis notavit, quae plerumque conclave, numerum armarii, litteram plutei numerumque ordinalem indicant.

Qui idem bibliothecarius, cum nonnisi 43 codices manu scriptos in bibliotheca numeravisset, neque affinitatem neque antiquam collocationem codicum respiciens, ceteris libris eos inseruit, ita ut codices manu scriptos in omnibus bibliothecae conclavibus inveniamus.

Codices autem tam paucis verbis descripsit, ut complures non nisi signaturis cognosci possint, quod quidem non sufficit. Aliquot codices manu scripti secundo gentium bello perierunt, aliquot nunc in Museo artis decorativae Brunensi depositi sunt. Qui codices in catalogo nostro cum sub signatura originali bibliothecae Rájecensis, tum sub numero Musei Brunensis apparent.

Non est nostrum, ut in praesenti catalogo pleniorum bibliothecae Rájecensis historiam narremus. Quod ad codices manu scriptos attinet, satis erit a nucleo bibliothecae, quem eius fundator Carolus Josephus princeps Salm-Reifferscheidt (1750—1838) comportavit, initium facere. Prima bibliothecae fundamenta Carolus Salm compluribus voluminibus posuit, quae a matre sua Raphaela, nata comitissa de Rogendorf, hereditate accepit, cum adhuc certe demonstrare possimus tres codices manu scriptos (num. 42, 45, 68) comitum de Rogendorf quondam fuisse. Ad quam antiquam bibliothecam mox libri e bibliotheca comitum de Kuenburg accesserunt, qui in Tovačov, mediae Moraviae patrimonio, familiam Salm-Neuburg secuti sunt et complures libros principibus Salm in Rájec concesserunt. Qua ex bibliotheca libri alchymistici proveniunt et sine dubio etiam antiquissimus ille codex manu scriptus, qui in Rájec asservatur, sc. corpus scriptorum apocryphorum, quae Raymundo Lullo falso tribuuntur. Quem codicem, ineunte saeculo XV. maxima ex parte vetere lingua Franco-Gallica scriptum, saeculo XVI. Iohannes de Leovardia (de Leewarden), in Frisia, auctor scriptorum De ecclesia Christi, In decalogum cet., possidebat.

Cum Carolo Salm eius filius Hugo Franciscus vetero-comes (Altgraf) Salm-Reifferscheidt (1776—1836) successisset, anno fere 1835 bibliotheca iam in tantum crevit, ut circa 20.000 volumina contineret. Hugo Franciscus Salm-Reifferscheidt, egregius scientiarum et artium fautor, cum aliis viris

Museum Moravicum Brunense, quod postea Museum Franciscum nominatum est (v. Christian d'Elvert, Geschichte der k. k. mähr. schles. Gessel. zur Beförderung des Ackerbaues, Schriften d. hist.-statist. Sektion XX., Beilagen 128—130, num. 130 anno 1870) condidit et eidem Museo praesertim collectionem scriptorum Francisci Iosephi Schwoy (1742—1806), Moraviae topographi, donavit. Nunc quidem investigari non potest, an codices quidam, qui e Museo quondam Francisceo in Archivum Rei publicae Brunense traditi sunt, e pristina bibliotheca Rájecensi proveniant.

Hugo Salm cum integras bibliothecas hereditate relictas coemeret, in quibus etiam nonnulli codices manu scripti in castellum Rájec pervenerunt, inter alia bibliothecam Francisci Antonii Nell von Nellenburg und Damenacker, iuris consulti, libros et codices manu scriptos familiae militaris Hibernicae O'Reilly nec non hereditatem Francisci Antonii Grimm, architecti Brunensis, comparavit. At insignis ille codex „Parasceve“ inscriptus (num. 42, v. infra) in bibliothecam Rájecensem iam e bibliotheca Rogendorfiana pervenit, cum in eo nomen Caroli Ludovici de Rogendorf, Raphaelae patris, subscriptum legatur, qui hunc codicem e famosissima librorum collectione Ferdinandi Hoffmann de Grünbüchel, temporum imperatoris Rudolphi II. bibliophili, acquisiverat.

Quoad originem, quatenus quidem eam exquirere contigit, et quoad aetatem, codices manu scripti Rájecenses hoc fere modo disponendi sunt:

(Bibliotheca:)	saec. XIV.—XV.	XVI.	XVII.	XVIII.
Ioh. de Leovardia	49			
Hoffmann de Grünbüchel		42		
F. A. Grimm			25, 46, 47	48, 50, 52, 54, 66, 67, 72—75, 82, 83
Nell v. N. u. D.				9
O'Reilly			7	33
Rogendorf		42		45, 68
Salm	49	42	45, 85, 86	13—16, 28, 33, 44, 46—48, 50 usq. ad 54, 57, 59, 64, 66, 68, 80, 81

Itaque maxima codicum pars est saeculorum XVIII. et XIX. Minor codicum saeculi XIX. numerus successores Caroli et Hugonis Salm in bibliotheca supplenda iam segniores fuisse quam eius conditores testatur.

Ex eadem tabula unum solum codicem manu scriptum (num. 49, Pseudo-Lullus) saeculi XV. et unum solum (num. 42, „Parasceve“) saeculi XVI. esse apparet. Cum ad saeculorum XVI. et XVII. confinium duo codices (num. 83, „Historische und bildliche Darstellung“, num. 84 „Schembartbuch“) pertineant, e saeculo demum XVII. numerosiores codices in bibliotheca Rájecensi asservantur.

Materia, si ordinem a Leopoldo Nopp usurpatum respicimus, et lingua codices Rájecenses ita dividuntur:

(Materia:)	Lingua: Latina	Germanica	Franco-Gallica
Theologia lat. sensu, daemonologia, magia	1, 32	2, 11, 12, 30, 64, 84	29
Philosophia, paedagogica		30	34
Poesis, fictio prosaica		6, 24, 37, 39, 41, 86	
Ius, scientiae politicae, oeconomica	9, 14—16, 32	17, 28, 38, 42, 44, 45, 52, 55—59, 68, 77	
Historia politica, historia, artium		40, 70, 81, 85, 86	
Militaria		5, 18—23, 33, 60, 61	
Medicina	49, 64	4, 51, 65, 79	
Scientiae naturales, mathematica, chymia, alchymia	3, 25, 46, 49	7, 8, 25, 47, 50, 54, 76, 80	26, 47, 49
Artes, architectura		4, 43, 46, 50, 52, 67, 73—75, 81—86	
Technologia, mercatura		13, 62, 63, 78	
Agricultura		27, 36	
Varia (calendaria, horologia cet.)		10, 31, 48	

In uno tantum codice (num. 35), qui est generis politici, lingua Italica, in alio uno (num. 39), qui excerpta poetica continet, lingua Anglica apparet. Cum in Rájec nullus codex Bohemice scriptus existat, verisimile est, ut supra diximus, codices Bohemicos a Hugone Salm Museo Moravico Brunensi esse donatos. Notabile tamen est inter codices Rájecenses fabulam scenicam, quae „Der Mönch von Blattnitz“ inscribitur (num. 41), asservari, cuius argumentum certe ad regionem quandam Bohemicam pertineat, cum nomen Blatnice aliquot in Bohemia et Moravia civitates habeant. Revocat igitur nobis non solum loco, sed etiam anno (1828) in memoriam illa tempora, cum poetae Germanici, ut Franz Grillparzer et Maria von Ebner-Eschenbach, cuius bibliothecae pars adhuc in Lysice prope Rájec exstat, de locis et rebus ex historia Bohemica sumptis scribebant.

Cum codices manu scripti ad naturam ipsius bibliothecae Rájecensis statuendam minus afferant, tamen, ut eorum collectionem recte aestimemus, de iis saltem codicibus, qui sunt maioris pretii, hic pauca dicenda esse videntur. Vetustissimus est, ut supra diximus, codex num. 49., corpus operum alchymisticorum aut integrorum aut excerptorum continens, quae Raymundo Lullo falso tribuuntur (Pseudo-Lullus, Lullius, Lulle). Qui codex eo est notabilior, quod maximam partem vetere lingua Franco-Gallica scriptus est, et plurimis „figuris Lullianis“ et experimentorum alchymisticorum imaginibus illustratur. Iohannem de Leovardia, Franciscanum, eum quondam possedisse iam diximus. Non minus notabile est corpus copiarum ex actis et litterarum commercio Ferdinandi I. descriptarum (num. 42), quae ad curas ab eo conlatas pertinent, ut filius suus Maximilianus imperator Romanus eligeretur. Qua in collectione dicta „Parasceve“ sententiae continentur iuris consultorum in rebus politicis versatorum, imprimis Iohannis Udalrici Zasii, qui — Udalrici Zasii, complurium scriptorum ad iuris scientiam pertinentium auctoris aequae noti filius — Ferdinandi I. vicecancellarius et iuris scientiae in universitate Ba-

siliensi professor erat. Iohannes Ud. Zasius etiam imperatori Maximiliano serviebat, qua de causa relationes, quae in hoc corpore Rájecensi leguntur, ad historiam electionis Maximiliani II. penitus cognoscendam sunt maximi momenti et maximae auctoritatis. Cum autem hic codex satis accurate intra annos 1564—1593 ponatur et e bibliotheca Ferdinandi Hoffmann de Grünbüchl, camerae aulicae praesidis, proveniat, ut singularis fontium descriptorum collectio magni aestimandus est.

Alius codex Rájecensis, valde memorabilis est codex num. 84., „Schembartbuch“ inscriptus, qui prologum rhythmicum 76 versuum exhibet, ubi origo ludorum carnisprivialium Norimbergensium („Schembartlaufen“) per privilegium Caroli IV. anno 1349 concessorum narratur. Prologus codicis Rájecensis a prologis aliorum eiusdem argumenti codicum manu scriptorum parum differt, exceptis iis, qui prologum prosaicum habent. Est tamen multo brevior quam carmen, quod de ultimis ludis carnisprivialibus anno 1539 celebratis, quo anno propter theologorum evangelicorum reclamaciones vetiti sunt, Hans Sachs poeta composuit. Hans Sachs ex ea recensione, quae etiam in codice Rájecensi ad nos pervenit, unam partem in narrationem senis transtulit, qui poetam de ludorum origine et significatione docet. Itaque hic textus idem est atque ille, quo Hans Sachs in suis versibus faciendis usus est. Cum notissimo illo codice Hamburgensi codex Rájecensis, quod ad imagines textum illustrantes attinet, quae in eo bene conservatae sunt, plurimas habet similitudines. Praeter hunc codicem illuminatum codex num. 83 „Historische und bildliche Darstellung aller Ritterorden“ inscriptus in Rájec servatur, qui in 31 tabulis vestimenta caerimonialia regum, electorum aliarumque insignium personarum imprimis ex militiarum regularibus picta proponit et commentario prosequitur.

Ex codicibus recentioribus codex num. 57 saeculi XVIII. ineuntis „Con-suetudines Austriacas“ continens, commemorandus est, quod scriptum titulus in operculo positus Bernhardo Walther (1516—1584), iuris consulto Austriaco, multarum commentationum ad ius commune pertinentium auctori, tribuit. Cum autem huius codicis textus cum aliis Waltheri scriptis, quae adhuc novimus, non congruat, codex Rájecensis ampliorem quarundam eius commentationum retractationem tradere videtur. Itaque codex manu scriptus Rájecensis aliquid ad cognoscendum affert, quo modo Waltheri scripta, quae et in aliis codicibus Bohemicis et Moravicis ad nos pervenerunt, ad iuris scientiae theoriam et usum in terris nostris applicata sint.

Complures bibliothecae Rájecensis codices ex bibliothecis peregrinis acquisiti sunt, verumtamen sunt inter eos tales; quorum argumentum artam cum Moravia coniunctionem ostendere videatur. Ad ipsam in castello vitam duae fabulae scénicae (num. 37, 41) pertinent itemque aliquot anthologiae variae excerpta et adnotationes ad usum familiae Salm destinatae, quae in regione Brunensi industriam q. d. promovendam diligenter curabat, ex studiis et desideriis bibliothecae possessorum orta sunt.

Ad partes, quas principes de Salm in rebus politicis et administrativis agebant, referendus est imprimis codex num. 38., „Elencus“ inscriptus, qui copias continet fontium actiones politicas illustrantium, quarum Carolus Salm eminenter particeps fuit. Principum de Salm curae oeconomicae magis quidem libris eius generis emendis manifestantur, attamen inter codices manu scriptos etiam aliquot volumina excerptorum (num. 8, 75, 76, 77, 78, 79), inveniuntur,

quibus progressus technicus illorum temporum observabatur. Principes de Salm magnam materiam ad architecturam pertinentem ex hereditate Francisci Antonii Grimm architecti comparavisse iam diximus. Non est denique silentio praetereundum in codicibus Rájecensibus etiam curas principum de Salm ad eorum possessiones Rájec, Blansko, Sloup spectantes apparere, quae loca nunc propter magnifica naturae miracula spelaeologica, recentioribus temporibus ibi revelata, notissima sunt. In codice num. 80. „Zeichnungen der Slauper und Ostrower Höhlen, dann der Mazocha“ inscripto imagines, quas annis 1784 et 1803—5 Carolus Rudczinsky et Carolus Sűsz delineaverunt, conservatae sunt. Carolus Rudczinsky suam descensionem in hiatum terrae, cui nomen est Macocha, anno 1784 factam perscripsit et relationes de prioribus eodem descendendi conatibus adiunxit, quae sunt vetustissima de antris Carsi Moravici (Moravský Kras) perscrutandis litterarum testimonia. Quae Caroli Rudczinsky relationes maxime fide dignae sunt, quod multum in geologia versatus erat, cum metallorum in vicino apud Adamov sitorum director esset. Item alter pictorum, ingeniarius scolaris („Ingenieur-Scolar“) Carolus Sűsz, qui transversas antrorum imagines descripsit, eiusdem artis peritus erat.

Satis parvus codicum manu scriptorum in bibliotheca Rájecensi numerus cum numero librorum typis excusorum comparatus Leopoldum Nopp detinuit, ne separatam codicum manu scriptorum collectionem conderet. Catalogus noster, quem usitato modo composuimus, codices manu scriptos in Rájec multo plures esse, quam quot Leopoldus Nopp consignaverit, demonstrat.

Codicum externa descriptio eas tantum res respicit, quae ad codices ipsos cognoscendos et ad usum, quem viris doctis praebere possint, illustrandum necessariae sunt. Materia codicum in solitum modum describitur, cum singulae partes propter meliorem codicum et registorum conspectum litteris minusculis designentur. Qua in descriptione verba virgulis „“ inclusa textum loci citati accurate repetunt, cum tituli codicis partium virgulis carentes aliunde recepti sint. Omnia, quae ipsi addidimus, in textu uncis inclusa sunt. Adnotationes plerumque eam partem descriptionis sequuntur, ad quam pertinent. Abbreviaturis quam paucissimis usi sumus, quarum aliorumque terminorum explicatio Bohemica et Latina adiuncta est.

Cum in Rájec maximam partem codices recentioris aetatis existant, unum solum registorum confectum est. Cuius numeri ad catalogi numeros ordinales pertinent. Codices hoc tempore amissos uncis inclusimus. Scriptorum — cum auctoris nomine signatorum, tum anonymorum — tituli originales in registro secundum primum nomen substantivum ordinantur et virgulis „“ notantur. Cum plerique codices manu scripti recentiores sint, registorum initiorum non est separatim additum solumque vetustissimorum codicum aut eorum, qui iamdudum ita citari solent, initia in registorum recepimus.

Datum Brunae die 24. Februarii 1956.

(In Latinum Jaroslav Ludvíkovský vertit.)

SOUPIS RUKOPISŮ
CATALOGUS CODICUM MANU SCRIPTORUM

I. Malý sál: Čís. 1—62

44-A-12

1

44 — A 12, pouzdro č. 1

Pap., XVIII., 9 ff., 16,5×10,5 cm, vaz. papír. v polotuhých deskách hnědě kropenatých.

[*Orationes secundum cursum setae missae.*] „Ad offertorium × Ad Agnus Dei“ (etc.).

Na fol. 2b: „Die lateinische zwangsmesse auf böse geister.“

2

46 — D — 62

Pap., XVII., 160 ff., 20,5×16,5 cm, vaz. perg. bělavá, dříve na 2 tkanice k uvázání, na přední desce: „C: A: M: / Praxis Cabalae Albae / N. 3-tio.“

„Praxis cabalae albae, das ist die wahre practica von der alten und götlichen magia aufgezeichnet von einem juden aus Wormbs mit nahmen Abraham, einem sohne Simonis.“

Na fol. 158a: „Also endet sich das buch“ etc. ut supra titul, „an seinen jungeren sohn Lamech. Von mir geendet im monat decembr anno 1611. Laus Deo.“

3

46 — D — 63

Pap., XVII., 190 ff. (fol. 4: ∅), 19,5×15,5 cm, vaz. perg. zeleně natřená, kdysi na 2 tkanice k uvázání, na přední desce číslice „37“.

[*Excerpta alchimistica.*]

(fol. 1a:) „Phisica chymica Tridemii“ [!]... „F. Basilius Valentinus zu seinen schlussreden de magnete philosophorum.“ — (6a:) „Allegoria s. Trinitatis de lapide philosophorum.“ — (7a:) „Schlussreden fratris Vasilii Valentini Benedicti aller seiner vorigen schriften.“ — Od fol. 179a rejstřík. — Několik vyobrazení alchymistických aparatur.

4

46 — D — 64

Pap., XIX., 22 pp.+III tab.; vaz. papír. 23×17 cm, v měkkých deskách modrošedě mramorovaných.

„Beitrag zur fortschaffenden mechanik von Joseph graf Huyn, director der vereinten k. k. strassen, wasser- und civilbau-direktion im Küstenlande 1827.“

O autoru (plným jménem Josef August hr. Huyn, † 1837) cf. Wurzbach, Biogr Lex. IX. (1863) 456.

Pap., XVIII., 61 ff., 19×12 cm, vaz. papír. hnědá s koženými rohy a hřbetem, v papírovém hnědě kropenatém zasouvacím pouzdře.

Na přední předsádce později připsáno: „LVIII taktische aufgaben von Joseph Muserofsky“ [!].

[Josef Menserofsky, k. Ar. Cadet, Taktische Aufgaben.]

Jméno autora opraveno podle fol. 59a.

Pap., XIX., 25 ff., 22×13 cm, volné listy v zasouvacím pouzdře.

„Die Poststationen.“

Kratší básně, na př.: „Der reiche Mann.“ — „Der freie Mann.“ — „Ein Nachtstündchen.“ — „Das Landleben.“ — „Das Fest Bacchus.“ — Několik textů je doprovázeno notami.

Pap., XIX., 38 pp. + VII tab., 23,5×18,5 cm, vaz. papír. modravá.

Na přední předsádce: „Thomas O'Reilly's Book, Enseigne in Wenceslas Count Colloredos Regiment.“

pp. 1—37: „Einleitung von den unentbehrlichen gründen der geometrie.“ (etc.).

pag. 38: ∅

tab. I—VII: (Geometrische Tafeln.)

Pap., XIX., 320 pp., 25,5×19,5 cm, vaz. celokožená černá, zdobená zlatým proužkem, na uzavírání.

[Excerpta von verschiedenen polytechnischen Werken.]

Výpisky z různých polytechnických spisů a časopisů zřejmě pro praktickou potřebu salmovských podniků. Název upraven podle Noppova katalogu.

Pap., XVIII., 180 ff., 22×18 cm, vaz. celokožená hnědá, na červeném štítu na hřbetě: „PRAX / BOHEM / VOL. III.“

Na předním předeštlí ex libris se znakem a s nápisem: „Ex Bibliotheca Nelliana.“ (O Nellovi srov. předmluvu a M. Lišková, Mimořádný trestní soud po bavorské okupaci Čech (1743—1744) in: Sborník archivních prací VI. (1957) 89.)

(a) 1a—132b. **Caput V. De processu summario summaria.** N. 1. Praecipuum praxeos juridicae opus est processus iudiciarius X et quidem postquam de processu summario hisce egimus, nunc ad processum ordinarium digredendum est.“

(b) 133a—175a: **Caput VI. De processu ordinario et eius partibus, scilicet libello, exceptione, replica et duplica.** Summaria. N. 1. Praecipuum praxeos iudiciariae opus esse processum iudicarium diximus X proinde ulteriorem processus iudicarii compaginem in annum sequentem differimus, contenti fundamenta hactenus posita interim, dum vocabimus, memori et vel ideo utili otio solidare.“

První a druhý díl (kap. I.—IV.) této „Praxis Bohemica“ nebyly v knihovně již při Noppově katalogisaci. Text této „Praxis“, t. j. vysvětlení platného práva v praxi v Čechách a na Moravě užívaného (cf. analog. rukopis Univ. knih. v Olomouci I-175) se hojně odvolává na procesní literaturu domácí i cizí (Weingarten, Carpzow a j.), cituje prameny a také přihlíží ke směnečnému právu. Pro datování srov., že rakouský směnečný řád byl vydán r. 1763, základní německé dílo o směnečném právu Siegel, Corpus iuris cambialis (2 sv.) vyšlo r. 1742.

175b—180b: ∅

10

46 — E — 63

Pap., XVIII. (1794), 48 ff., 24 × 19 cm, vaz. celokožená hnědá se zlaceným hřbetem.

„**Historischer calender auf 1794, das vielmehr chronologisches verzeichniss aller landfürsten in Tirol, deren gemahlinen, berühmter kriegsmänner und der bischöfe von Trient und Brixen, verfasst von J*. J*. von H*.**“

Fol. 38—48b: ∅

11

46 — E — 64

Pap., XIX., 370 ff., 25 × 21 cm, vaz. plátěná temně zelená, na hřbetě: „Die heilige Schrift.“

„**Das neue Testament oder die geschichte Jesu Christi, des Weltheilandes.**“

Výklady na Nový Zákon.

12

46 — E — 65

Pap., XIX., 255 pp., 24 × 20,5 cm, vaz. papír., potaž. škrobovým tmavomodrým papírem se hřbetem hněděčerným, kropenatým.

„**Auszug der wahren Christlichen religion, enthaltend die ganze theologie der neuen kirche . . . Vom Emanuel Schwedenborg [!], einem knechte Jesu Christi. Amsterdam anno 1771.**“

Pap. 251—254: „Index“. — Německý výtah z díla Emanuela Swedenborga (* 1688 Stockholm, † 1772 Londýn) „Vera christiana religio seu Universalis theologia“ (datum 1771 v rukopise je rok vydání tisku, cf. Graese, Trésor de livres rares VI. 1. 1865, 533).

Pap., XVIII., VIII + 49 pp., 24 × 19,5 cm, vaz. celokožená, temně hnědá, na hřbetě zlatě tlačená.

Na předním přidešti salmovské ex libris z r. 1796.

„Patriotische brüstungen des dermahligen Oesterreichischen commercii zu gründlicher einsicht endtworfen durch Christian Wilhelmheil, dermahli- gen keiserl. königl. pensionisten bei Cilli in Steiermark anno 1765.“

Opis (tištěného ?) pojednání věnovaného císaři Josefu II. ve 12 kapitolách o povzne- sení rakouského obchodu podle tehdejších merkantilistických zásad. Předmluva je datována „4ten augusti 1765“. Obsah podle nadpisů jednotlivých kapitol: (pag. 1:) „Cap. 1. Von denen hauptabsichten des commercii“. (3:) „C. 2: Von d. verschaffung d. wahren noth- durf des erbländ. consumo.“ (6:) „C. 3. Von dem hauptsächl. einfluß der landindustrie an die commercial. landeswohlfahrt.“ (10:) „C. 4. Von erbländ. comerc. transito.“ (12:) „C. 5. Von der rechten regierung des centro.“ (16:) „C. 6. Gründl. prüfung des landes- transito.“ (25:) „C. 7. Vom wechselseidlichen [?] unterschied des negotii und commercii.“ (28:) „C. 8. Von den commerc. staatsvortheilen überhaupt u. von erbländ. commercii tractaten in bes.“ (30:) „C. 9. Von den 2ten hauptstaatsvortheil des commercii.“ (34:) „C. 10. Von der genauester regulierung des negotii z. verbindung mit der gewerbe.“ (37:) „C. 11. Von denen piis desiderii commercii Austriaci.“ (38:) „C. 12. Von den bedenckli- chen anderen mitteln b. tabac-appalto.“

Pap., XVIII., 99 ff., 23 × 18,5 cm, vaz. kožená, temně hnědá, se zlatě tlačeným hřbetem a s červeným štítkem s nápisem: „JUS ECCLE/SIASTIC/ P. I.“

Na předním přidešti salmovské ex libris z r. 1796.

(a) 1a—43a: „**Introductio in jus ecclesiasticum.** Antequam ad jus ecclesias- ticum in specie progrediamur, necesse est, ut 1-mo origo, natura et principia explicentur × (40b:) Caput IV. De juris eccle. auctoritate... (43a:) ... sunt principia subjecta, ut ex J. P. U. probatur.“

Jednotlivé oddíly: (1a:) „Sectio I. De juris eccl. origine, natura et principiis.“ — (10a:) „Sectio II. De fontibus juris eccl.“ — (26a:) „Sectio III. De collectionibus juris eccl.“

43b—45b: ∅

(b) 46a—81b: „**Liber I. Decretalium Gregorii IX.** Titulus I. De summa Trinitate et fide catholica × Titulus XLIII. De arbitriis... ad arbitrium boni viri. Finis libri I.“

82a—b: ∅

83a—98a: „**Decretalium Gregorii IX. liber II.** Huius libri quatuor sunt partes × (97b:) Titulus XXX. (98a:) De confirmatione utili vel inutili... ex facto antecessores obstringitur“ [!]. „Finis libri II.“

Zkrácené texty kanonicko-právní pravděpodobně pro studijní potřebu. U obou knih průvodní poznámky a odkazy na jiná místa. Cf. pokračování ve zdejším rukopise čís. 16. (46-E-69).

98b—99b. ∅

Pap., XVIII., 354 pp. (z toho 347—354 pp. na volné složce), 23,5 × 18 cm, vaz. kožená, temně hnědá, se zlatě tlačeným hřbetem s červeným štítkem s nápisem: „SCHRIPTA [!] / JURIS / CIVILIS“.

Na předním přidešti salmovské ex libris z r. 1796.

pp. 1—345: „**Institutionum liber I. Titulus I. De justitia et jure. §. tit. seu rubrica. Et jure: seu jurisprudentia. Sacerdotes, id est sapientes, sic Ovidius [!] ‚mensor civilibus undis‘** × (pag. 344:) **Titulus XVIII. De publicis iudiciis. § 1335. Accusandi et in privatis hoc licet quandoque** ... (pag. 345:) ... **§ 1354 ... ut homicidae puniendi.**“

Komentář k Institucím exegetického charakteru.

pp. 347—352: „**Series titulorum in thomo hoc contentorum.**“ (etc.)

pp. 353—354: ∅

Pap., XVIII., 87 ff., 22,5 × 18 cm, vaz. kožená, temně hnědá, se zlatě tlačeným hřbetem s červeným štítkem s nápisem: „JUS / ECCLE/SIASTI./ II.“

Na předním přidešti salmovské ex libris z r. 1796.

1a—b: ∅

2a—86b: „**Decretalium Gregorii IX. liber III. Titulus I. De vita et honestate clericorum** × (71a:) **Decretalium Gregorii IX. liber V. Titulus XXXIX. De sententia excommunicationis, suspensionis et interdicti** ... (86b:) ... **Non tamen incurrit irregularitatem.**“ „**Finis coronat opus.**“

Pokračování zdejšího rukopisu čís. 14. (46-E-67), s nímž se shoduje textovou úpravou. Komentář ke IV. knize Dekretálů v tomto rukopise chybí.

87a—b: ∅

Pap., XVIII., IV + 278 ff., 20 × 16 cm, vaz. polokožená, potažená černě kropenatým papírem s temně hnědým hřbetem s téměř nečitelným nápisem: „Verneuerte / Mährische / LOrd.“

„**Verneuerte Landes-Ordnung des Marggrathumbs Mähren.**“

Opis Schumannova tisku z r. 1701 Moravského zemského zřízení obnoveného, bez poznámek, ale od fol. 256a sq. s rejstříky.

Pap., XIX., 104 pp. + 21 tab. („plan“) nalepených dvojmo, 22,5 × 16,5 cm, vaz. papír, zeleně mramorovaná se štítkem na přední desce s nápisem: „**Belehrung über den Gebrauch der blanken Waffe.**“

„**Belehrung über den gebrauch der blanken waffe.**“

Návod k cvičení s bodákem. 9 tabulek znázorňuje bojové cviky.

Pap., XVIII., 338 pp., 20 × 12 cm, vaz. celokožená, temně hnědá, na hřbetě červený štítek s nápisem: „Auszug / des / EXERCITIUM.“

„Auszug aus verschiedenen theilen des exercitii.“ „Johann Begg, cadet m. p.“

Návody k vojenském výcviku.

Pap., XVIII., 371 pp. (chybí pag. 128 a nečitány 2 ff. prázdná) + 5 tab., 19,5 × 12 cm, vaz. celokožená, hnědá, černě tlačená.

„Lager-anmerkung pro anno .768, .769, .770 und .780.“

Vojenské zápisky k uvedeným létům.

Pap., XVIII., 96 ff., 19 × 12 cm, vaz. papír. šedomodrá, na hřbetě nápis: „Krieg- und / Friedens- / System.“

„Copia eines von dem general der cavalerie graf von Caramelli an den hofkriegsrathspraesidenten grafen von Hadik unter 9-ten april .779 ergangenen particular-schreiben.“

Týká se vojenského zřízení rakouského z r. 1779. Zmíněný Hadik je Andreas říš. hr. Hadik von Futak (* 1710, † 1790), cf. Wurzbach, Biograf. Lex. VII, (1861) 166 sq.

Pap., XVIII., 232 pp., 19 × 12 cm, vaz. papír. šedomodrá, na hřbetě nápis: „Invaliden / System / Transper. / Normal.“

(a) pp. 1—197: [Moritz graf von Lacy.] „Invaliden-system. Copia“.

Autor je jmenován na pag. 197 s dodatkem. „Per sacram caesareoregiam apostolicam majestatem ex consilio bellico Wien d. 15-ten april 1772. Sprenger, edler v. Amra.“ Lacy, jinak Lascy, byl rakouským maršálkem (* 1725, † 1801), organizoval nově armádu a vydal pro ni předpisy. Cf. Wurzbach, Biogr. Lex. XIII—XIV, 464—469.

pp. 198—200: ∅

(b) pp. 201—231: „Copia dd. feb. 1780. Transportirungs-normale.“

Autor nepochybně týž, v. též zdejší rukopis čís. 61.

pp. 232: ∅

Pap., XVIII., 284 pp., 19 × 12 cm, vaz. papír. šedomodrá, na hřbetě s nápisem: „Verschiedene. / Reg. / Beföhle.“

[Verschiedene regiments-befehle.] „Regiments-befehl den 26-ten martii 780 in betreff des herausgegebenen exercitii X Circulare. Regiments-befehl den 5-ten decembris 784“ (etc.).

Rozkazy vojenské z let 1780—1784. Mnoho stran prázdných, patrně k doplňování dalších rozkazů.

Pap. XVIII., X + 316 pp., 19 × 12 cm, vaz. papír., potažená šedomodrým papírem, na hřbetě okrouhlý zelený štítek s nápisem: „BLUMEN//“.

„Lyrische blumenlese.“

Chrestomathie různých lyrických básní. Na pag. 283 sq.: „Inhaltsregister.“ Na pag. IX. datum: „1793“.

Pap., XVII.—XVIII. (po 1785), 64 ff., 20,5 × 16,5 cm, vaz. papír. škrbová žlutohnědá, na hřbetě štítek s nápisem: „Rechen-Büchel“; na fol. 1b: „Liber 180. Frantz Antoni Grimm m. p.“

[Rationes et exempla arithmetica latine et germanice.]

Podle písma knížka byla založena již v XVII. století (na konci), pak do ní bylo připsováno v XVIII. stol. a vředu vlepny 4 ff.

Pap., XVIII., II+102+100 pp. (oddíly v popisu sledují pp. originálu), 21,5 × 17 cm, vaz. papír., šedomodrá, na hřbetě nápis: „Instr. / sur le / Magnetisme.“

(I) pp. I—II, 1—99: **„Instructions sur le magnétisme.“** (etc.)

Na pag. 99: „Table des matières.“

pp. 100—102: ∅

(II) pp. 1—98: **„Instructions sur le magnétisme. Second cahier.“** (etc.)

Na pag. 98: „Table des matières.“

pp 99—100: ∅

Pap., XVIII., 112 ff., 20 × 16 cm, vaz. polokožená s deskami potaženými červeným hřebenovým papírem, s hnědými rohy a s hřbetem, na 2 tkanice k vázání.

[Verschiedene Rezepte für die Weinbauern und Essigerzeuger.]

Pap., XVIII., 101 ff., 22,5 × 18 cm, vaz. papír., na hřbetě poškozená, na přední desce nápis: „Staatswissenschaft. Erster Theil.“

Na předním přičestí salmovské ex libris z r. 1796.

1a: **„Staatswissenschaft. Erster Theil.“**

2a—101b: „Vorbereitung zur staatswissenschaft. § 1. Die staatswissenschaft ist die wissenschaft von dem heutigen politischen zustand der Europaischen staaten × (88a:) Andere abteilung... (101b:)... Mémoire de M. Oliviera, 2. vol. Amsterdam, 1741.“

Pojednání o státní vědě a o státním právu s hlediska soudobé politické situace. Jen I. díl, další díl nebo díly nebyly v rájecké knihovně již r. 1929. — Další oddíly: (8a:)

„Erste abteilung enthaltend allgemeine anordnungen über den neuesten zustand von Europa überhaupt.“ — „1-te capitel. Einige allgemeine maximen und principia.“ — (21a:) „Das zweite capitel. Von der balance von Europa.“ — (30a:) „Caput tertium. Von der barriere der Niederlanden.“ — (35a:) „Das 4-te capitel. Von der balance der nordlichen reiche.“ — (37b:) „Das 5-te capitel. Von der freiheit der Italienischen staaten.“ — (41a:) „Caput 6-tum.“ — (41b:) „Das 7-te capitel.“ — (75a:) Von dem Nordlichen kriege.“ — (84b:) „Das 9-te capitel. De sanctione pragmatica.“

29

46 — F — 5

Pap., XVIII., 97 ff., 22 × 18 cm, vaz. papír. s měkkými deskami škrobovými červenohnědými se štítkem na hřbetě s nápisem: „Religion“.

„Religion.“

Francouzské úvahy o náboženství. Na fol. 97a: „Coup d'oeil sur le siècle aujourd'hui.“

30

46 — F — 6

Pap., XIX., 93 ff., 18 × 12,5 cm, vaz. papír. se šedobílým přebalem a s nápisem na hřbetě: „Sct. Hieronymus.“

„Der wahre sinn des natur-sistemas. Von Johann Claudius Hadrian Helvetius. Ein hinterlassenes werk.“

Opis německého překladu díla francouzského filosofa Helvetia (* 1715, † 1771), jehož originální titul zní „Le vrai sens du système de la nature“ (London 1774), ve Francii spolu s ostatními jeho spisy pro odpor šlechty a církve zakázaného. Cf. Rud. Eisler, Philosophen-Lex. (1912) 249—250. Německy vyšel tisk r. 1783 (cf. na př. tisk v knih. stát. zámku v Náměšti nad Oslavou čís. 864, sv. 12, 142 pp., 16 × 10 cm).

31

46 — F — 7

Pap., XVIII., 84 ff., 21,5 × 17,5 cm, vaz. papír. měkká, hnědavá kropenatá, poškozená.

(Obousměrně, zředu a obráceně ze zadu:) (I:) „Oesterreichischer schlachten-calender von 1273 bis auf das jahr 1796.“ — (II:) „Origines boicae domus conscriptae a Ludovico Gabrielle comite du Buat, edita 1764 Norimbergae apud Jos. Georgium Loehnerum.“

(I:) Kalendář uspořádaný podle měsíců sahá jen do září včetně. — (II:) Genealogické výpisky uspořádané většinou abecedně podle rodů z citovaného tisku. Autor francouzský diplomat a historiograf plným jménem Louis Gabriel comte du Buat-Nançay (* 2. III. 1732 v Normandii, † 18. IX. 1787 v Nançay (Berry), cf. Ed. M. Oettinger, Moniteur des dates I, 1869, pag. 133) vedle francouzských děl napsal toto latinské dílo o 2 svazcích s předmluvou Christ. Fridr. Pfeffela.

32

46 — F — 8

Pap., XIX., 13 ff., 23 × 19,5 cm, vaz. papír., měkká, pestrobarevná.

„Littera Apostolica in forma brevis, in qua declarantur excommunicati et reitirato excommunicantur omnes authores, executores et fautores,

usurpatores dominii Romani et statuum Sanctae Sedis Apostolicae...
Pius PP. VII. ... **Quum memoranda illa die** X datum Romae apud **S. Mariam Majorem**... die decimo junii 1809, pontificatus nostri anno decimo“.
„Pius PP. VII.“

Opis bully papeže Pia VII. a to v latinském znění (byla vydána též italsky a francouzsky), vydané v noci z 10. na 11. června 1809 a exkomunikující, ač nejmenuje, císaře Napoleona I. a jeho rádce a pomocníky za obsazení papežského státu. První exempláře této bully, která vzbudila veliké vzrušení v tehdejším světě a vedla skoro o měsíc později k zatčení papeže a jeho předního rádce kardinála Paccyho francouzskými okupanty, byly vyvěšeny na basilice sv. Petra, S. Maria Maggiore a s. Giovanni. Cf. Artaud Ritter, Geschichte des Papstes Pius VII., 2. Bd., 1 Th. (1838) 228, 229, 230 a sq. (též v orig. francouzském „Histoire du pape Pius VII.“), Leop. Ranke, Die römischen Päpste in den letzten vier Jahrhunderten (Rankes Meisterwerke, Bd. 17—18) str. 326—327.

33

46 — F — 9

Pap., XVIII., 26 pp. + 5 tab., 24 × 19 cm, vaz. papír. šedomodrá.

Na přední předsádce: „Th. O'Reilly's Book, Enseigne in Wenceslas Count of Collorredo's Regiment.“
„Fortificationspassagen.“

Německé výklady o stavbě opevnění s nákresey.

34

46 — F — 10

Pap., XIX., 149 ff., 22 × 18 cm, vaz. papír., měkká škrobová, červenohnědá, na hřbetě štítek s nápisem: „Principes / d'Insti- / tution.“

„Principes d'institution.“

Rozličné francouzské výklady poučné, patrně poznámky z četby, naučných výkladů a pod.

35

46 — F — 11

Pap., XVIII., 212 ff., 23 × 16,5 cm, vaz. papír. šedavá.

1a: „**Relatione della re publica di Venetia**, con quale si discorrono i modi del suo governo, li mezzi per render a freno la nobilia, le massime de primati, la politica, che adopera con sudditi, il genio e le pretese con principi, le sue forze ordinarie, cio che possi operare in straordinario armamento, l'abbondanza del danaro e la sicurezza, o il dubio sua permanenza. Opera recentissima.“

2a—212b: „Per discorrere con alcuna essatezza X chi era praedestinato doversi seriare.“ „Il fine.“

Pojednání o politických a státoprávních poměrech republiky benátské. Psáno bez rozdělování na kapitoly nebo rubriky. Podobnou relaci cf. Sychrov u Turnova, fond Teplice, sign. VIII P. 3-174 („Relazione della citta e rep. di Venetia“), též z XVIII. stol.

Pap., XVIII., 38 ff., 24 × 19 cm, vaz. papír. měkká, žlutavá.

„Exterieur vom pferd.“

Název podle nápisu na předním přidešti se shoduje s obsahem.

Pap., XIX., 69 ff., 24 × 19 cm, vaz. papír. měkká, škrobová, žlutohnědá.

„Die Verwöhnten. Ein Lustspiel in 3 Akten.“

Veselohra patrně pro zámecké divadelní hry, bez údaje autora. Obsazení: „Personen: Graf Belau, die Gräfin, baron Wisgenau, Vetter der Gräfin“ etc. „Die Handlung spielt auf dem Gute des Grafen, eine starke Tagereise von der Residenz.“

Pap., XVIII.—XIX., 574 pp., 24,5 × 20,5 cm, vaz. papír., mramorovaná, modravá, na přední desce nápis: „Elencus verschiedener Ausarbeitungen über Staats-gegenstände S. Hochfürstl. Durchl. Carl Salm selbst.“

[Carl Salm.] „Elencus der ausarbeitungen uiber verschiedene gegenstände, welche aus meinen hollographis genau abgeschrieben wurden.“

Čistopisy nebo kopie aktů, které si dal spojit Karel Josef Salm (* 3. IV. 1750, † 16. VI. 1838, na Rájci 1769—1811) v konvolut, patrně až poč. XIX. stol. pro záznam své politické činnosti, takže „Elencus“ je význačným sborníkem pro poznání politické historie koncem XVIII. a počátkem XIX. stol., zvláště na Moravě. O Karlu Salmovi cf. Wurzbach, Biogr. Lex. XXVIII. (1874) 127.

Důležitější kusy: (pag. 1 sq:) „Erste bitte, so ich auf ansuchen 69 mährischer herrn stände an könig Leopold gemacht, um ein instateum provisorium um alsogleich der abstellung der josephinischen urbarialverfassung und um erlaubniss einen landtag halten zu dürfen.“ — (pag. 14 sq:) „Bearbeitung fünfzehn ständ. gravaminum.“ — (pag. 175: „In comitiis statuum inclitorum Moraviae Brunnae 5. juli 1790“). — (pag. 176 sq:) „Correspondenz in betreff des angetragenen tafel-silbers als donum gratuitum.“ — (pag. 209: „Brünn, den 20. jänner .793... fürst Salm“). — (pag. 210 sq:) „Vortrag an die mährischen stände über die proposition.“ — (pag. 255 sq: „Brünn, den 10-ten decembr. 1794“). — (pag. 256—257 sq:) „Decret an den herrn Carl alten grafen zu Salm-Reiferscheidt... Wien am 22. jänner .795.“ — (pag. 257: „Rechtfertigung uiber das erhaltene hofdecret.“ — (pag. 314 sq:) „Inbegriff deren einer verbesserung bedürfenden gegenstände.“ — (pag. 378 sq:) „Antrag an S. Majestät und bitte an einen minister angewiesen zu werden um einen blan (!) vorlegen zu können.“ — (pag. 417: „Brünn, am 21. sept. .796.“) — (pag. 419 sq:) „Maasgebliche beantwortung der zeh fragen, so zu wörtern uns von S. Majestät aufgetragen wurde.“ — (pag. 439 sq:) „Deduction, die bewegründe, durch welche der graf von Salm-Reiferscheidt die allerunterthänigste bitte der erhöhung in den reichs-fürsten-stand vor sich und seinem jeweiligen successori männlichen stammes zu unterstützen suchet.“ — (pag. 459 sq:) Vorstellung an S. Magnificenz dem regierenden hrn. bürgermeister und löbl. magistrat zu Nürnberg wegen rettung eines delinquenten.“ — (pag. 462: „Nürnberg am 10. april 1802. Karl fürst u. altgr. zu Krautheim.“) — (pag. 463 sq:) „Erklärung, resp. brief an den hofrath Horn als erledigung seiner entlassungsbitte.“ — (pag. 465: „Brünn den 20. juli

.806“.) — (pag. 511 sq:) „Circular der k. k. landesregierung im erzherzogthume Oesterreich unter der Ens.“ — (pag. 512:) „Verzeichniss der mittelbar gewordenen ehemals reichsständischen fürstlichen häuser.“ — (pag. 514 sq:) „Bemerkungen über das circular von 20. october .825, die künftig von denen stellen gegen die mediatisirten reichsfürsten zu observirenden courtuasia des titl. Durchlaucht.“ — (pag. 553: „Wien am 22. dec. .825.“) — (pp 562—569:) „Index“. — (pp. 570—574: Ø)

39

46 — F — 16

Pap., XVIII.—XIX., 148 ff., 25 × 20,5 cm, vaz. papír., škrobová, žlutohnědá.

[Výpisky z básní a z beletrie anglicky a německy.]

Mnoho listů prázdných, zvl. ff. 42a—148b.

40

46 — F — 17

Pap. (přírodní modravý), XIX., 199 ff., 25 × 20,5 cm, vaz. papír., šedá, z přírodního papíru, bez hřbetu.

[Historiografické výstřižky.]

Materiál pro práci na kronice, vzniklý rozstříhováním listů s výpisky a nalepováním výstřižků na listy v rukopise v časovém pořadí od r. 1439 do r. 1618, ale mnoho listů volných. Nedokončená práce.

41

46 — F — 18

Pap., XIX., 72 ff., 25 × 18 cm, vaz. polokožená s modře potaženými deskami mramorovým papírem, s hřbetem hnědým, na přední desce silně poškozená nálepka ve tvaru štítu s nápisem, z něhož je čitelné: „/// in Wien.“

„Der mönch von Blattnitz. Ein trauerspiel in fünf handlungen. 7. märz 1828 begonnen. 20. april 1828 vollendet.“

Název na titulním listě byl dodatečně změněn olůvkem (tužkou) na „Das gericht von Blattnitz“ a táž ruka stejným způsobem upravovala text hry dále, a patrně též přikreslila na ff. 52a—53b kostymy herců k této hře. O tématu srov. v předmluvě.

42

46 — F — 20

Pap., XVI., 291 ff., 32,5 × 21,5 cm, vaz. pergamenová, bělavá se supralibros s datem na přední desce „1593“, kdysi na 2 tkanice k uvázání, na hřbetě špatně čitelný nápis: „///&nd ///i. der / election / seines Sohn / Maxmili.“

Na předním přideštlí původně ex libris Ferdinanda Hoffmanna z Grünbüchlu (jehož znak je také na supralibros) se jménem autora „M. Göndolach f.“, pod ně připsáno: „Ex libris Caroli Ludovici de Rogendorf“ a konečně přes Hoffmannovo ex libris nalepeno salmovské ex libris z r. 1796.

O Ferdinandu Hoffmannovi z Grünbüchlu, který byl presidentem dvorské komory († 1607) a jehož některé knihy, často vázané do typických zelených desek, věnovala Johanka Hoffmannová z Grünbüchlu býv. jezuitské koleji v Olomouci, v. (Kolář) v Ottově Slov. Nauč. XI. (1897) 462, Wurzbach, Biogr. Lex. IX. (1863) 176, č. 39, Zlíbrt, Bibl. čes. hist. I: 376, č. 10.993. Další majitel knihy Karel Ludvík z Rogendorfu, uváděný též v rukopisech čís. 45 a 68, byl otcem Raphaely, provdané za Antonína Salma-Reiferscheidta

a napsal r. 1730 historické poznámky o Rájci, které však nejsou mezi rukopisy na Rájci. Cf. Wurzbach, Biogr. Lex. XXVI. (1874) 270, Pilnáček, Staromoravští rodové (1930) 444 čís. 1831.

1a—289b: „Parasceve, welchergestalt weiland kaiser Ferdinandus etc. die election seines sohns Maximiliani etc. zum römischen kunig bei den churfürsten erhandlet hat, was die legaten hien und wieder geworben sambt deren instructionen und gewechselt schriften. × (288a:) Der churfürstenantwort und resolution auf jetzt vorberürten der kai. mait. etc. fürtrag... (289b:) ... in gnedigisten bevelch haben.“

Rukopis je datován z mezidobí po smrti Ferdinanda I. a do data na vazbě, tedy z let 1564—1593, po příp. jen dobou vlády Maximiliána (1564—1576).

„Parasceve“ je kopiář některých aktů k poznání, jak jednal Ferdinand I. o volbu svého syna Maximiliána za krále a tedy též za císaře římského, s průvodními dopisy zejména kurfirstů, dobrými zdáními vynikajících právníků, až po ceremoniel korunovace za krále římského, vesměs v časovém pořadí. Vše je psáno jednou rukou, takže zřejmě jde o čistopis (o opis?) patrně původu kancelářského. Se zdejšími pomůckami se nepodařilo zjistit, jaká snad byla předloha tohoto „Parasceve“ (zde samozřejmě nikoliv ve smyslu chronologickém, ale humanisticky asi jako „příprava“). K historii tohoto jednání, ač nikde se v literatuře jako pramen „Parasceve“ neuvádí, cf. F. B. Buchholtz, Geschichte der Regierung Ferdinand des Ersten, VII. Bd. (1836), VI. Absch., 508 sq., Wilh. Maurenbrecher, Beiträge zur Geschichte Maxmilian's I. (Historische Zft. 32, 1874, 284 sq.), Viktor Bibl., Maxmilian II., der rätselhafte Kaiser (1929) 94 sq. (oddl. „Bekehrung und Wahl zum römischen König“). L. v. Pastor, Geschichte der Päpste VII. (1920) 268, 269. Srov. též v předmluvě.

Rájceký rukopis „Parasceve“ vzhledem k tomu, že byl v majetku Ferd. Hoffmanna z Grünbüchlu, který jako president dvorské komory měl přímé styky se dvorem Rudolfovým, a vzhledem k hojným kusům z péra Joh. Ulr. Zasie, vicekancléře Maxmiliánova, není patrně dalek původem vicekancléře Maxmiliánova.

Fol. 1b, 63a-b, 71a-b, 290a—291b: ∅.

Výběrem důležitější kusy, které však nejsou řazeny v samostatných rubrikách: (2a:) „Instruction der werbung an die vier churfürsten am Rain aines künftigen reichstags halben.“ — (12a sq:) „Deren kaiserlichen gesanthen herrn von Hassenstein und D. Prismans unterthänigste relation beeder churfürsten von Sachsen und Brandenburg gegebener antwort die haltung eines künftigen reichstags belangendt.“ (s. d.) — (20b sq:) „Schreiben an D. Johann Ulrich Zasien per waal und reichstags halben“ (28. IX. 1561); cf. též fol. 26a sq. z 13. X. 1561; Joh. Ulrich Zasius, též Zasien psal mnoho pojednání z římského práva, jeho Epistolae byly častěji vydány, naposledy cf. ed. Stintzing, * 1521, † 27. IV. 1570. Cf. Stintzing, Geschichte d. deut. Rechtswiss. I. (1880) 211, Jöcher, Gelehr. Lex. IV. (1751) col. 2157, srov. též předmluvu. — (21b sq:) „Credenz für D. Zasien per succession in imperio et reichstags an dem herzog von Bayrn.“ (29. IX. 1561). — (42a sq:) „Doctor Zasien anzaigung, das sich der herzog von Bayrn in fall der noth zue ainen commissarien in der waalhandlung wolle geprauchten lassen.“ (31. X. 1561). — (53a sq:) „Doctor Zasien gutbeduncken dem hertzog von Bayern seines zu willens halben in der election handlung“ (1. XI. 1561). — (64a sq:) „Doctor Prismans relation seiner aufrichtung beim churfürsten zue Brandenburg in causa successiois und wahltag halber“ (28. XI. 1561). — (85a sq:) „Weitere instruction aufn graven zu Helfenstein und D. Zasien an die gaistliche churfürsten per succession handlung“ (14. II. 1562). — (108a sq:) „Instruction an churfürsten zu Brandenburg auf Joachim Schlicken, graven zu Nassau

und D. Paul Prisman die succession und waal betreffend“ (14. II. 1562). — (117b sq:) „Kün. würde zu Behaimb credentz an churfürsten zu Mainz auf Adamen zue Dietrichstein per succession und waal“ (14. II. 1562). — (123a sq:) „Copey des schreibens an die kün. würde zue Behaimb“ (4. III. 1562). — (137a sq:) „Doctor Zasii schreiben aus Güntzburg“ (17. III. 1562). — (139a sq:) „Doctor Zasii schreiben an graf Georgen von Helfenstein.“ (1. III. 1562). — (144a sq:) „Herr Adam von Dietrichstein und D. Zasii berichten die kai. mait. irer reis zum herzog von Wirtemberg“ (19. III. 1562). — (152a sq:) „Graf Joachim Schlick und D. Prisman thun der kai. mait. relation irer ausrichtung halben b. churfürsten zu Brandenburg (24. III. 1562). — (168a sq:) „Kün. würde zu Behaimb gutbeduncken auf ihrer kai. mait. schreiben den angesetzten churfürstentag und die behaimbische crönung betreffend“ (6. IV. 1562; Maxmilián byl korunován na krále českého 20. IX. 1562). — (171a sq:) „Antwortschreiben an die kün. würde zu Behaimb die ausschreibung des churfürstentags und behaimbisch crönung betreffend“ (9. IV. 1562). — (174b sq:) „Kai. mait. etc. begerŕ, das hertzog Albrecht von Bayern sambt s. h. gemahl auf die behaimbische crönung gen Prag erscheinen“ (9. IV. 1562). — (188a sq:) „Volget die churfürstliche Maintzische beantwortung“ (5. IV. 1562). — (196a sq:) „Churfürstliche Trierische beantwortung auf der commissarien anbringen“ (17. IV. 1562). — (215a sq:) „Volget die churfürstliche Cöllnische beantwortung“ (23. IV. 1562). — (282a sq:) „Passbrief auf die kai. ornamenta von Nürnberg gen Frankfurth zur crönung bringen sollen“ (před 17. XI. 1562). — (282 sq:) „Kai. mait. etc. schreiben an rath zu Nürnberg von wegen der kai. ornamenta zur crönung“ (před 24. XI. 1562; Maxmilián byl 24. XI. 1562 korunován za krále římského).

43

46 — F — 21

Pap., XVIII., 68 ff., 28 x 23 cm, vaz. kožená červená, zlatem zdobená, vše v koženém hnědém zasouvacím pouzdře.

„Bildnusse der Römischen kaisern von Julius Caesar an bis auf Constantin den Grossen nebst beigefügten unterschritten. Ihro excellence der frau gräfin Josepha von Salm-Reiferscheidt, chanoineuse zu Essen, elten und vreden, zugeschrieben von hoch dero unterthänigen diener **F. P. Bieten**, canon. zu Essen.“

Kresby hlav římských císařů perem na způsob medailonů s jménem císaře kolem hlavy a pod obrazem se stručnou charakteristikou jeho vlády. Josepha v. Salm-Reiferscheidt, označovaná jako „Fürst-Aebtissin“, žila 1731—1796. Cf. Wurzbach, Biogr. Lex. XXVIII. (1874) Stammtafel.

44

46 — F — 22

Pap., XVIII., 92 ff., 32 x 20,5 cm, vaz. papír. škrobová, červenavá, na hřbetě štítek s nápisem: „Königl. / Krönungs. / Ceremoniel.“

Na předním předešti salmovské ex libris z r. 1796.

1a—91b: „Aufsatz aus römisch-königl. cronungs-ceremonialis. Die bestimmung des crönungstags x (91a:) Abziehung der bürgerschaft dem kaiserl. quartier vorbei... (92b:) ... und königl. hoflager vorbeiziehen.“

Opis korunovačního ceremonálního řádu ke korunovaci Josefa II. dne 27. III. 1764 pro Ant. hr. Salma. Tento rukopis je patrně čistopis ze zdejšího rukopisu čís. 58.

92a—b: ∅

Pap., XVII., 73 ff., 32 × 21 cm, vaz. celokožená hnědá, na 2 tkanice k uvázání.

Na předním přidešti salmovské ex libris z r. 1796. Na konci rukopisu připsáno: „Caroli Ludovici comitis de Rogendorf.“

O ex libris cf. pozn. u zdejšího čís. 42.

„Der röm. kai. auch zu Hungarn und Böhaimb etc. königlichen majestät **Ferdinandi des Dritten etc. über der neuen landtsordnung des königreichs Böhaimb publicirte königliche Declaratorien und Novellen. M.D.C. XXXX.**“

Opis tisku (fol. 70a: „Gedruckt zu Wien in Oesterreich bei Maria Formickin wittib im jahr M. DC. XL.“), bez poznámek. Fol. 70b: ∅.

Dočasně uloženo v Umělecko-průmyslovém museu v Brně.

Pap., XVII.—XVIII., 72 ff., 31 × 22 cm, vaz. celokožená temně hnědá, slepě orámaná, na hřbetě stopy po papírovém štítku; na fol. 1a: „Liber 165. Frantz Antoni Grimm m. p.“

Na předním přidešti salmovské ex libris z r. 1796.

(a) 1a—20a: „**Usus regulae pantomechanicae Mich. Coigneti Antverpiensis.**“ (etc.)

Ze stol. XVII. Formát užší (20 × 18,5 cm). Michael Coignet, nizozemský matematik z Antverp († 24. XII. 1623), napsal zvl. „L'instruction des pointcs les plus excellents et necessaires, touchant l'art de naviger“, „Epitomen e theatro Orteliano“, „De cambiis“ etc. Cf. Jöcher, Gelehr. Lex. I. (1750) col. 1998. Celá práce v rájeckém rukopisu je rozdělena na 52 „Propositiones“. Výklady jsou doprovázeny výkresy provedenými perem, u perokreseb těles provedeno stínování šrafováním.

20b: ∅

21a: (Početní zkoušky a opěťované ex libris:) „Liber 165. Frantz Antoni Grimm m. p.“

21b: (Tři stavitelská znamení s hesly, barevně kreslená, Fr. Ant. Grimma?).

(b) 22a—22b: „**Von der praxi offensiva und defensiva oder von vortheilen einnehmung und beschützung aller und ietter [!] wercke von derer bau bis-hero gehantlt worden.**“ „Von der nahmen etlicher sachen, welche in belagerungen mehrentheils vorkommen. Weil in der belegerung eines ortes“ (etc.).

Z konce XVII. stol. Výklady doprovázejí půdorysy opevnění („figury“) vybarvené, též rámce k tabulkám jsou vybarveny.

27a—28b: ∅

(c) 29a—47a: [Grundriss der geometrie.]

Psáno a kresleno tabulkovitě ve dvou sloupcích. V levém sloupci je německý výklad geometrických pojmů, v pravém geometrické obrazce, často vybarvené, mezi nimi návody k měření budov a krajiny.

(d) 47b—72b: [Fortificationen.] „Eine regular fortification ist“ (etc.).

Z konce XVII. a poč. XVIII. stol. Nejprve fortifikační studie (ff. 47b—50b), pak (52a:) studie fortifikace krajiny („Die belegerung besser werden, so anno 1694 geschehen“). Vlastní text teprve od fol. 56a. Na fol. 57a barevný plán bitvy z r. 1695 („Situation von der schlacht, so mit ihro excel. herrn general Fettrany [!] und dem gross-sultan bei Lugosch vorbeigegangen“). Fol. 57b, 59b: ∅. Poslední nákres fortifikace u Lugoše, města v jihovýchodních Uhrách, je z bojů o toto město s Turky, kteří je měli obsazeno v letech 1552—1718.

47

46 — F — 25
(Um.-prům. mus. 2600/8/G)

Dočasně uloženo v Umělecko-průmyslovém museu v Brně.

Pap., XVIII., 168 ff., 32 × 22 cm, vaz. celokožená, temně hnědá, se slepým orámováním, na hřbetě papírový štítek s nápisem: „Elementa / Arithme-/ticae“; na fol. 1a: „Liber 167-us. Frantz Antoni Grimm“ a dole tamtéž: „In anno 1733 von mir Frantz Antoni Grimm, k. k. academicus militaris.“

Na předním přidešti salmovské ex libris z r. 1796.

1a—167a: [Frantz Antoni Grimm:] „Elementa arithmeticae practicae.“ „I. Numeratio“ (etc.).

Poznámky ze školských výkladů, jak si je zapisoval Fr. Ant. Grimm sám, proto někde velmi zběžně psané, asi současně při přednáškách. Až po fol. 56b německy, od 57a francouzsky („Multiplications composées“) s častými termíny latinskými. Mnoho prázdných listů, zejména ff. 72b—75b. Cf. zdejší čís. 50.

Další dělení, které je obdobně provedeno i u čís. 50:

89a—104b: „Geometria“. Tamtéž na přilepeném lístku na fol. 89a dole: „In anno 1734 von mir Frantz Antoni Grimm, k. k. academicus [!] militaris“; všechny oddíly mají shodnou úpravu a výklady jsou doprovázeny rýsovanými obrázky.

105a—107b: ∅

108a—119a: „Trigonometrie“ „17. 34“. Na fol. 108a dole: „Im jahr 1734 von mir Frantz Antoni Grimm, k. k. academicus militaris.“ Obrázce místy jsou doprovázeny latinskými vysvětlivkami.

119b: ∅.

120a—130b: „Longimetria“. Úprava táž.

131a—167a: „Planimetria“. Úprava táž.

167b—168b: ∅

48

46 — F — 26
(Um.-prům. mus. 2600/5/G)

Dočasně uloženo v Umělecko-průmyslovém museu v Brně.

Pap., XVIII., 49 ff., 32,5 × 22 cm, vaz. polokožená s deskami potaženými papírem černě kropenatým, s temně hnědými rohy a hřbetem s papírovým štítkem s nápisem: „Wie man die horologia machen soll, die /// orient oder occi///“; na fol. 1a: „Liber 178 Frantz Antoni Grimm.“

Na předním přidešti salmovské ex libris z r. 1796.

1a—49a: „Wie man die horologia machen soll, die gerad gehn gegen

orient oder occident.“ „Das XXI. [!] capitel. So du machen wilt ein horologium“ (etc.).

Další oddíly zvláště: (2a:) „Wie man der gefundenen declination die himlischen circul der stundenuhren auf die wandt gehend verzeichnen und representiren soll. Caput II.“ — (4a:) „Die XII himlischen zeichen und die andern circulos coeli auf die vorge-rissenen stundenlinien zu bringen. Caput III.“ (etc.) Text německý a latinský. Od fol. 25a vyobrazení perem nebo olůvkem. Z číslování kapitol, jak uvedeno, vyplývá, že údaj v nadpise má v čísle chybu. — Opisy textů na papírech různého formátu, takže nepochybně z různých záznamů až při vazbě byl utvořen jediný svazek (konvolut).

49b: ∅

49

46 — F — 27

Pap., XIV—XV., 88 ff., 29 × 22 cm, vaz. papír. s deskami potaženými žlutohnědým papírem, hřbet chybí; na přední desce škrtnuta stará signatura „N: 79“ a opravena na „N. 2do O.“

Na předním předeštlí: „Ex bibliotheca principis de Salm“.

1a: „Pertineo Johanni de Liew.“ „In te, domine, speravi. Non confondar in eternum, in justicia tua libera me.“ [Ps. 70.]

Záznam dřívějšího vlastníka je nepochybně doplnit „Johannes, de Lieu-warden“. O něm (Joh. de Leovardia, nyníjší Leewarden) cf. předmluvu a Jöcher, Gelehr. Lex. II. (1750) col. 1928. O původu tohoto rukopisu srov. v předmluvě.

1b: ∅

(a) 2a—16b: [připsáno nahoře:] „Celluy, qui ha mis ses annotations en ce livre, ha veşqu anno 1411“ [později opraveno na „1311“]. [Raymond Pseudo-Lulle, *La pratique d'alquemie.*] „C. Hy commence le second livre de la seconde partie du Testament maistr Raymond Lulli, qui est dit le Livre de la pratique d'alquemie, aultre mente la basse astronomie ou la fleur royale de philosophie naturelle.“ „[A]lkemie est une celee partie de philosophie naturelle-la plus necessaire, de la quelle est constituee une art et science X De la recapitulation en fourme et maniere de division. Hier, filz, tout ce magistere est pris et divisez en trois degrez... ceste figure est 2-conde dedens ut dehors.“

Francouzský překlad apokryfu „Practica“, která tvoří druhou knihu t. zv. „Testamentum novissimum“. Tisk tohoto překladu se prozatím nepodařilo zjistit, ani ve vydá-ných knihovních katalozích. Incipit překladu odpovídá latinskému textu (na př. ed. „Testamentum magistri Raymundi Lulli“ v tisku Universitní knihovny v Olomouci sign. 14.242 shodným patrně s tiskem British Mus., Cat. of Printed Books 39 (1891) col. 109 in: L. Zetznerus, *Theatrum Chemicum* (etc.), vol. IV... per J. J. Heilmannum, Argentorati 1613 in 8-o, protože u olomouckého tisku chybí titulní list, pag. 151, a stejně tak v jiném tisku téže knihovny v Olomouci sign. 15.322, pag. 161): „Incipit Practica Magistri Raymundi Lulli super lapide philosophorum et primo definitio, quae res est seu quae scientia vel ars alchymia. Cap. I. Alchymia est una pars naturalis philosophiae occultae coelica, magis necessaria, quae constituit et facit unam artem et scientiam“ (etc.). Pro explicit cf. ibid. pag. 191 (resp. 202): „De recapitulatione magisterii in tres gradus est divisa“ (etc.).

Český překlad „Praktiky“ z rukopisu XVI. stol. klášterní knihovny na Strahově v Praze sign. XIII-F-1 vydal Otakar Zachar („Rajmund Lullius, Praktyka Testamentu“) r. 1904 v Praze. Incipit českého překladu zní: „Alchymí jest strana tajná filosofie přirozené, totiž potřebná, z nížto učiněna bývá věc, kteráž všechněm nenáleží, jenž nás učí proměnití všecky kameny drahé“ (ibid. pag. 54 sq.).

Teprve nejnovější bádání o Raymundu Lullovi (původně Raimon Lul, latinsky Lullius, francouzsky Lulle, * asi 25. I. 1232, † na počátku 1316 na lodi po mučednickém zranění, které utrpěl na missii v Bougie v Alžírsku, cf. k biografickým datům E. Allison Peers, Ramon Lul, a biography, London 1929; M. Barber, R. Lull, the Illuminated Doctor, London 1903, 82—87; Eugen Wohlhaupter, Ramon Lull, ein Vorläufer der Postglossatoren? in: „Atti del Congr. internat. di diritto Romano“, Bologna 1934, I, 495—497), z velikého množství spisů tohoto filosofa, theologa, mystika a básníka vyřadilo díla pochybná, nebo apokryfní (cf. Carmello Ottaviano, L'Arts compendiosa de R. Lulle, Paris 1930 in „Études de philos. médiévale“, 96—100; E. Longpré in: „Dictionnaire de Théologie catholique“ IX, 1, 1926, col. 1072—1141 a cit. knihy o jeho životě). Podle tohoto stavu nynějšího bádání nelze žádné z děl v rájeckém rukopisu připsat Lullovi, ale jde tu o apokryfy, které vznikly pod mocným vlivem Lullovy nauky a množstvím následovníků R. Lulla, takže také v alchymii se mluví o „lullovské alchymii“ (cf. Longpré l. c.), a o R. Lullovi dokońce jako o zakladateli alchymie. Protože jde o díla apokryfní, data v explicitech rájeckého rukopisu nesouhlasí se životopisnými daty Lullovy a byla po případě převzata z apokryfní předlohy. V rájeckém rukopisu jsou zajímavé francouzské texty, které jsou nepochybně překlady z latiny, ač Lull podle nynějšího bádání neznal latinsky a latinsky nepsal (cf. Longpré l. c. 1112).

Jako v celém dalším rukopise, tak i v oddílu (a) je na fol. 12a nově vlepěném připsán pozdější recept (analogické recepty na ff. 59a-b, 66a, 78a). Iniciálky chybí, místo nich jen reprezentanty. V rukopise mnoho alchymistických a Lullovských figur, po příp. znázornění pokusů (na př. 3a-b, 7a, a dále 22a-b etc.). In margine latinské „adnotationes“, na něž se vztahuje počáteční poznámka z r. 1411.

17a—b: (Arbor philosophiae naturalis“ a alchymistické figury.)

(b) 18a—47a: [R. Pseudo-Lulle.] „Le livre des mercurés et elixirs.“... „Hier filz, il t'est besoing, que tu entendez les oeuvres [?] et operations, par les quelles creent et sont creez les nostres vif argens... De la assation du mercure dissolt et de la congelation di celui. Hier filz, la propriete du mercure est de disoler et de blanchir son souffre x (46a:) Des protections de toutes medechines... (47a:)... Et ainsi la plante gouvernee par calcination et extractation ne te privera pas de son fruit.“ „Nous avons fait nostre testamente par la vouleure de A. en Lisle d'Engleterre en l'eglise de sancte Katherine... apres l'incarnation nostre Sr Ihesu Christe 1332 etc.... Explicit. Deo laus.“

Datum v explicitu se neshoduje se životopisnými daty R. Lulla, protože r. 1332 byl již mrtev. Poznámky srov. u oddílu (a).

Francouzský překlad této knihy Pseudo-Lulla lze porovnat s latinským textem apokryfu (na př. tisk Universitní knihovny v Olomouci sign. 11.257 nebo 14.244): „Raymundi Lulli, doctissimi et celeberrimi philosophi, Mercuriorum Liber, iam tamen manuscripti exemplaris perfecte editus... Coloniae Agrippinae apud Iohannem Birkmannum anno M.D. LXVII“ (1567). Pro porovnání s rájeckým francouzským překladem cf. latinský incipit cap. I., která je vlastně předmluvou: „Fili, oportet, quod intelligas operationes, per quas creatur natura argenti vivi“ (etc.) a pak „Cap. II. (v cit. tiscích pag. 4.):

„Caput secundum. De assatione [mercuri] dissoluti et de congelatione ipsius. Fili, proprietas cuiuslibet est dissolvere et dealbare suum sulfur“ (etc.) a explicit ibid. poslední cap. LII.: „De protectionibus omnium medicinarum... Et sic planta per calcinationem gubernata non te suo fructu privabit.“ „Finis Mercuriorum libri.“

47b: (později připsaný recept:) „Prenez une libre de bon fin vitriol“ (etc.).

(c) 48a—54b: [Excerpta] „Ex Testamento magistri Raymundi Lullii.“ „Ce que s'en sueit [?], est extrait du livre appelle La Theoricque de Raymond“... „La Theorica est, en la quelle sont enseignies les dispositions des transformables corps X Par ceste description est elucidic la raison second... Ja conforter par la chaleur ague“ [!].

Cf. pozn. u oddílu (a). Pokud je možno porovnávat excerpty se základním textem, zvláště když jde o překlad excerptů do francouzštiny, cf. cit. ed. v pozn. u oddílu (a) pag. 3, odst. 2, věta 2: „... dicimus, quod Theorica est in parte illa, in qua dispositiones transmutabilium et mutabilium corpore“ (etc.). Excerpty nejsou řazeny pod rubriky.

55a—b: ∅

(d) 56a—58b: [Figurae Lullianae.] „Ista figura prima significatur“ X [rubrica:] „Sciencia, ut fortius et vivacius imprimatur virtus solis in celo nostro...//“

Konec tohoto oddílu chybí. Cf. ed. „B. Ray. Lulli... lectura super figuras artis demonstrativae“ in: Ray. Lulli... Operum tomus III., Moguntiae ex officina typh. Mayeriana 1722, pag. 113 sq. (na př. tisk Universitní knihovny v Praze sign. 37-A-1).

59a: ∅

59b: (později připsaný recept.)

(e) 60a—77b: [Excerpta ex operibus Pseudo-Lulli.] „/// Ultimam formam et primam materiam...“ [1. dochovaná rubrica:] „Elementum est aliud principium radicis“ X (64a:) „2a pars huius distinctionis, que est de theorica seu declaratione principiorum figure S. ... (65b:) ... Tinctura est alterum principium huius artis... in excessu tabularum’//“ „/// (69b:) ad alias rationes investiganda... (70a:) Tabule abstracte a figura de S. Opus philosophicale minus... (77b:) ... Hec est 3a figura huius artis, que est de mixtione principiorum figure S.“

Text značně kusý, jak naznačeno. Na fol. 66a v XV. stol. připsaný recept, ff. 66b až 67b: ∅.

78a: (později připsaný recept alchymistickými značkami.)

78b: ∅

(f) 79a—86b: [Quaestionarius ex operibus Pseudo-Lulli.] „Questio, utrum metalla perfecta X Questio, quomodo imperiti artiste... Explicit Quaestionarius magistri Raymundi Lulli. Deo laus et gloria amoris.“

Na fol. 83a zkratky alchymistických prvků (in margine). Cf. cit. ed Ray. Lulli... operum tomus III. (1722) pag. 89. (Tertia distinctio, quae est de questionibus.)

(g) 87a—88a: [Ex vita Ray. Lulli.] „[Qu]um Raymundus librum composuit X Finivit Raymundus librum istum Parisiis anno Domini 1340-o incarnationis.“

Jak bylo ukázáno v poznámkách k odd. (a), neshoduje se datum v explicitu se životopisnými daty Ray. Lulla, protože r. 1340 byl již mrtev.

88b: ∅

Dočasně uloženo v Umělecko-průmyslovém museu v Brně.

Pap., XVIII., 127 ff., 32,5 × 21,5 cm, vaz. celokožená, temně hnědá, na hřbetě kdysi na červeném štítku: „MILIT-/ARVM“ a novější papírový štítek s nápisem: „Elementa/Arithmeti-/cae /practicae“; na fol. 1a: „Liber 166-us. Frantz Antoni Grimm m. p.“ — Vloženy ústřížky dopisu některého z rodiny Grimmů, který byl sekretářem u milánského vicekrále arc. Rainera (* 1783, † 1852, vicekrálem-místodržícím od 1817), datovaného v Miláně 15. VII. 1842 o úmyslu věnovat některé předměty Františkovu museu v Brně.

Na předním předeštlí salmovské ex libris z r. 1796.

1a—119a: „**Elementa arithmeticae practicae.**“ „Erste erklärung über arithmetica, dero zahlen und übliche zeichen, wie solche denen Oesterreichs-münz, mass und gewichtern gebräuchig sambt ihrer resolvirung. Von der arithmetica und dero zahlen. Die arithmetica, weliche wegen ihrer vortreflichkeit und grossen nutzen“ (etc.).

Rozdělení jako u čís. 47. Od fol. 106a však dále: „Von theilung deren flächen oder geodesia.“ — Fol. 118a srovnávací tabulka „Linearum definitiones“ v němčině, italštině, latině, francouzštině a španělštině. — Fol. 119a (větší formát): „Denominazione delle linee del recinto interiore delle fortificatione.“ (Italsky, německy, francouzsky.) — Čistopis doprovázený výkresy a někde též obrazy provedenými perokresbou (ff. 88b, 89a etc.).

119b—127b: ∅

Pap., XIX., 83 pp., 36 × 23 cm, vaz. papír. měkká, tmavomodře kropenatá se štítkem na přední desce s nápisem: „Bericht des Baadischen arztes Paul Amman über die behandlung der cholera während seines aufenthaltes in Raiz von november bis februar 1832.“

[Arzt Paul Ammann, Behandlung der cholera in Raiz von november 1831 bis februar 1832.]

Zápisky a poznámky ošetřujícího lékaře o epidemii cholery 1831—1832 na Rájci a na panství rájeckém. Připojeny jsou tabulky nemocných z jednotlivých obcí, takže lze posoudit, jak epidemie byla rozšířena. Zápisky zachycují konkrétní stav epidemie, která byla jedna z největších v XIX. století a za níž r. 1832 (podle Balbiho, Essai statistique, 119) podleho tolik osob, že se počet obyvatelstva v Rakousku snížil o 261.849 osob (1831: 34.383.517, 1832: 34.121.668) včetně přírůstku živě narozených, takže to znamenalo ztrátu přírůstku obyvatelstva v Rakousku za plných 10 let.

Dočasně uloženo v Umělecko-průmyslovém museu v Brně.

Pap., XVIII., 84 ff., 34 × 22 cm, vaz. papírová hnědožlutá, ze škrobového papíru, na hřbetě na papírovém štítku nápis: „Perspectiv /// Kunst“; na fol. 1a: „Liber 183. Frantz Antoni Grimm m. p.“

Na předním předeštlí salmovské ex libris z r. 1796.

(a) 1a—27a: [„**Perspektiv-reiss-kunst.**“] „Von denen gesichtsstrahlen. Wan das object oder die sichtbarn sach ist ein punct“ (etc.).

Název vzat z nadpisu některých obrazců, protože začátek chybí, ale patrně již z doby před vazbou. Vždy 1 list výkladu a 1 list vyobrazení, při čemž jednotlivé oddíly výkladu mají shodné číslování s následujícími obrazci, které jsou kresleny jen po líci na pravé straně.

27b: ∅

(b) 28a—51a: „**Kunst-vortheile**, wie die flaeche gründe in perspectiv zu bringen. Der zweite theil. (29a:) Von denen vorn angesehenen flächen. Man wird aus den dritten und 4-ten anmerkung ersehen“ (etc.).

Stejná úprava jako oddílu (a).

51b: ∅

(c) 52a—84b: „**Kunst-vortheil** zu aufreissung der erhobenen dingen. (53a:) Einige nothwendige anmerkungen vor die nachvolgende kunstvortheil“ (etc.).

Stejná úprava jako oddílu (a), ale obrazce i na rubu, leckdy tuší lavírované, někde i vybarvené.

53

46 — F — 34

Pap., XVIII., 99 ff., 33,5 × 23 cm, vaz. papír. šedomodrá, na poškozeném hřbetě nápis: „Process / und Ad/vokaten / Ordnung.“

Na předním přidešti salmovské ex libris z r. 1796.

„**Process- und advocaten-ordnung ihre kais. königl. majt. allergnädigst anbefohlen massen überreicht anno 1752.**“

Procesní a advokátní řád platný pro Dolní Rakousy. V tom: (76:) „Nomina deren landmarschalischen gerichts-advocatén.“ — (86a sq:) „Instruction für die N. Oe. landrechte.“ — (90a sq:) Personal- und besoldungs-status des N. Oe. landrechts.“

54

46 — F — 35

(Um.-prům. mus. 2600/1/G)

Dočasně uloženo v Umělecko-průmyslovém museu v Brně.

Pap., XVIII., 61 ff. (fol. 49 dvakrát), 35 × 23,5 cm, vaz. celokožená, temně hnědá, se slepým orámováním, na hřbetě s papírovým štítkem s nápisem: „Die fünf species die / regula de tri in ganzén / und gebro/// zählen“; na fol. 1a dole: „Liber 164-us. Frantz Antoni Grimm m. p.“

Na předním přidešti salmovské ex libris z r. 1796.

1a—54b: „**Die fünf species, die regula de tri in ganzten und gebrochenen zählen**, die regula conversa quinque societatis factorii... (1b:) Nützliche erklärung über die arithmetica oder rechenkunst. Die arithmetica ist eine wissenschaft“ (etc.).

Výklad je doprovázen vyobrazeními a tabulkami. Neúplný opis nějakého arithmetického díla začínající rýmovanou předmluvou: „Die rechenkunst so da giebei / durch mich wirdt vorgestellet, / kan ich nicht nennen rahr und neu / inmassen man viel zehlet“ (etc.).

55a—61b: ∅

Pap., XVIII., 276 pp., 36 × 23 cm, vaz. polokožená s deskami potaženými stříkaným papírem a s hřbetem temně hnědým s červeným štítkem s nápisem: „NOTEN / ÜBER DIE / CAMMER / WISSEN- / SCHAFT.“

„Noten über die sätze der cammer-wissenschaften des herrn professors von Sonnenfels zusammengetragen von mir Carl Fridrich grafen von Zollern, ihro kaiser. königl. apostol. mayt. rath und königlichen hauptmann des königlichen Brünner creises im marggraffthum Mähren.“ (etc.)

Poznámky k finančním výkladům profesora Josefa von Sonnenfelse (1733—1817), autora akademické učebnice „Grundsätze der Polizei-, Handlungs- und Finanz-wissenschaft“ (první vyd. 1765), která se stala základní příručkou pro rakouskou správu. Carl Friedrich von Zollern byl brněnským krajským hejtmanem v letech 1768—1783 (Chr. d'Elvert, Zur Oesterr. Verwaltungs-Geschichte in: Schftn. d. h.-s. Sektion, XXIV, 1880, 673) a zemřel v Brně 21. IX. 1794 ve věku 74 let (stát., býv. zem., archiv v Brně, fond: Právo zemské mor.-slezs., šlecht. pozůstalosti sign. 13/415). Srovnáním dat vyplývá, že Zollernovy poznámky jsou časově bezprostřední po vydání Sonnenfelsovy knihy.

Pap., XVIII., 597 pp., 35 × 23 cm, vaz. celokožená hnědá, na hřbetě na červeném štítku: „RESCRIPTEN / BUCH.“

[„Rescriptenbuch 1735—1752.“] „In dem anderen rothen carmasin-farben quatern der novelen und declaratorien anno 1735 am donnerstag nach sonntag Septuagesima, das ist den 10-ten februarii sub lit. A 29“ (etc.).

Na pp. 595—597 připojen „Register“ uspořádaný abecedně podle hesel. Výpisky z novel a deklaratorií, které se počínají z druhého kvaternu červeného karmazínového novel a deklaratorií českých desk menších z let 1729—1754, nyní sign. 250. Cf. (Václav Letošník, Die Böhmische Landtafel (1944) str. 129.

Pap., poč. XVIII., 816 pp., každý díl paginován samostatně (153+208+238+171+46 pp.) (v dalším popisu rozdělení zachováno a díly číslovány I.—V.), 36 × 23,5 cm, vaz. celokožená hnědá, na hřbetě červený štítek s nápisem: „WALTHERI / CONSUETUDINES / AUSTRIACAE.“

Na předním přidešti salmovské ex libris z r. 1796.

[Bernhardi Waltheri (?) Consuetudines juris Austriaci.]

(I.) pp. 1—153: „Erstes buch. Der erste titel von dem gericht und gerichtspersonen X (pag. 151:) Der 37. titl. Von restitutionen ... (pag. 153:) ... und recht ist zue verstehen.“

(II.) pp. pr. + 1—208: „Das andere buch von allerlei contracten, beding- und verbindlichen handlungen.“ (pag. 1:) „Erster titl. Von kaufen und verkaufen. X (pag. 204:) Der 30. titul. Von weiblichen verzüchten... (pag. 208:) ... und legitima von hand und last schuldig.“ „Ende des anderten buchs.“

(III.) pp. pr. + 1—238: „Das dritte buch von denen testamenten, auch anderen schriftlich und mündlichen letzten willen, desgleichen von der succession

ab intestato oder erbrecht ohne ein testament.“ (pag. 1:) „Erstes titul. Was ein testamentlicher letzter will seie. X (pag. 238:) Der 129. titul. Von gerhabschaften, tutelen und curatelen . . . und berufen lassen.“ „Ende des dritten buechs.“

(IV.) pp. pr. + 1—171: „Das vierte buch von der landgütergerechtigkeiten und zueständt, auch anderen sachen, welche sich auf dem land begeben, sambtetlichen davon herührenden strafmässigen handlungen.“ (pag. 1:) „Der erste titul. Von denen unterthanen, auch ihren behaus- und undbehausten gütern. X (pag. 170:) Der letzte titul. Von unterbrüchen der verjährung . . . (pag. 171:) . . . so wirdt die verjährung dardurch unterbrochen.“ „Ende des vierten buechs.“

(V.) pp. 1—44: „Register deren titulu der vier büchern.“

Titulní list chybí. Název ze hřbetního lístku, třebaš je snad odvozen ze ztraceného někdejšího titulního listu, lze ztěžít přijmout bez výhrad. Nesporně jde o právo dolnorakouské, jak se potvrzuje z obsahu, ale z velmi podrobného rozboru a výčtu děl Bernharda Walthera (* 1516 v Lipsku, † 1584), jak je doprovodil vydáním Waltherových soukromoprávních traktátů Max Rintelen („Bernhard Walthers Privatrechtliche Traktate aus dem 16. Jht.“, Quellen zur Gesch. der Rezeption, 4. Bd. Leipzig 1937) v předmluvě str. 6—18 se zdá, že název (na štítku) rájeckého rukopisu byl vzat z posmrtného vydání Suttingerova (J. B. Suttinger, *Consuetudines Austriacae ad stylum excelsi regiminis infra Anasum accomodata . . . Accessit juris Austriaci Tractatus, continens observationes selectas authore Dr. Bernardo Walthero . . . Norimbergae sumpt. Mart. Enderi . . . 1716*), v němž za právnickým slovníkem následuje t. zv. „Aureus juris Austriaci tractatus“ od Walthera (všechny traktáty ed. Rintelen l. c.). Autorství k těmto traktátům přiznávají i některé rukopisy z XVI. stol. (cf. Rintelen l. c. v předmluvě str. 11), tedy starší zprávy, než je tento tisk z XVIII. stol. Rájecký rukopis se textem neshoduje s traktáty v edici Rintelenově a ani nepoukazuje na některé jiné zejména procesní dílo Waltherovo. Proto není-li to opis dosud neznámé (Rintelenem neuváděné) práce (Waltherovy, zdá se, že rájecký rukopis zachovává rozšířené znění velmi blízké Waltherovým pracím, při čemž jde tu o znění značně širší, než udává na př. Rintelen. Kromě toho název na hřbetním štítku je asi vzat ze ztraceného titulního listu, protože si lze jen ztěžít představit, že by kdosi určil autorství Waltherovo, nebylo-li výslovně v rukopisu udáno. Waltherovy traktáty, kterých se užívalo v Čechách i na Moravě pro pomoc v právní praxi, jak toho máme příklad v maltéžském archivu (nyní v zemědělsko-lesnickém oddělení stát. archivu na Orlíce nad Vltavou (sign. 76. Silesiaca, č. 10, oddíl IV.), nebo v zemědělsnickém odd. stát. archivu v Židlochovicích u Brna (fond Mikulov č. 170), nebo v Univerzitní knihovně v Olomouci (sign. M-II-49), nazývají se často „*Consuetudines Austriacae*“ nebo „*Nieder-Oesterreichs-Gewohnheiten*.“

pp. 45—46: ∅

58

46 — F — 39

Pap., XVIII., 71 ff., 35 × 24,5 cm, vaz. v papírových měkkých červenavých deskách (sešit).

1a—68a: „*Aufsatz des römischen königlichen crönungs-ceremonialis* aus denen kaiserl. hofprotocollis de anno 1653, 1690 und theils auch, weilen die gegenwärtige römisch. königli. crönung nicht zu Augspurg, wie erwehnte zwei jahre, sondern in der reichs- und wahlstadt Frankfurth, vor sich gehen wird, nach massgabe der dermahligen umstände aus dem kaiserl. hof-protocollis.“

collo de anno 1745 abgestattet. Die bestimmung des crönungstags x Abziehung der bürgerschaft vor dem kaiserl. quartier vorbei . . . und königl. hof-laager vorbei ziehen.“

Korunovační ceremoniální řád ke korunovaci Josefa II. dne 27. III. 1764 pro Ant. hr. Salmu. Vůči zdejšímu rukopisu čís. 44 je širší a tedy buď je to předloha nebo koncept. Pro české poměry státoprávní cf. v tomto rukopisu čís. 58 zvláště (59a sq.): „Wegen chur Böheim. Wird vonwegen chur Böheim der herr reichs-erb-schenk die erb-schenk-function, wie anno 1745 nach vorschrift der Goldenen bull zu pferde ausüben.“ Rukopis je psán pravosloupcovitě, vlevo orientační poznámky a rubriky. Cf. zdejší čís. 44.

68b—71b: ∅

59

46 — F — 40

Pap., XVIII., 164 pp., 36 × 22,5 cm, vaz. papír. škrbová, červenavá s koženým hnědým hřbetem na 2 řemínky k uvázání, na přední desce opis textu z přední předsádky (v. dále s dodatkem:), „Wien 1770.“

Na přední předsádce na líci: „Überlegungen über die ursachen der grösse und abnahm der Römer. Eine freue übersetzung des freuherrn Montesquieu von Carl grafen zu Salm.

pp. 1—30: „Überlegungen über die ursachen der grösse und abnahm der Römer. Erster absatz. I. Ursprüge [!] der stadt Rom . . . (pag. 12:) Zweiter absatz. Von der krigskunst bei denen Römern . . . (pag. 18:) Tritter absatz. Durch was die Römer mächtig geworden . . . (pag. 30:) . . . Die Carthagineuser hatten mehr kenntnisse . . . als er es heutzutag wärn.“

Nedokončený překlad Montesquieových „*Considérations sur les causes de la grandeur des Romains et de leur décadence*“ (1. vydání 1734) a to až po počátek IV. kapitoly, takže chybí zbytek kap. IV. až XXIII. (konec). Cf. ed. Bibl. Nationale 1907 str. 29. — Překladatel Karel hr. Salm žil 1750—1838, cf. pozn. u zdejšího čís. 38.

pp. 31—164: ∅

60

46 — F — 41

Pap., XVIII., 203 pp., 18 × 11,5 cm, vaz. celokožená hnědá, poškozená.

„Wie die herrn officiers und unterofficiers zu exercieren wird“, (etc.) Pokyny pro vojenský výcvik důstojníků a poddůstojníků.

61

46 — F — 42

Pap., XVIII., 65 ff., 16,5 × 10,5 cm, vaz. celokožená hnědá, se zlaceným hřbetem.

1a (list většího formátu, složený, na něm říšský znak a pod ním heslo:) „Sub umbra alarum tuarum.“

1b—2a: ∅

2b—59a: „*Annotationes de l'année 1768*. 1. Comme les drapeaux font le point central“ (etc.).

Vysvětlivky a poznámky k vojenskému nácviu v letech 1768, 1769 a 1770. Na fol. 27a podepsán: „Mauric conte de Lacy“ jako u zdejšího rukopisu čís. 22., cf. pozn. ibid. Na konci připojen francouzský výklad německých jezdeckých povelů.

59b—65b: ∅

Pap., XIX., 41 ff., 43 × 27 cm, vaz. papír. šedomodrá.

„Oesterreichs Verkehr nach den türkischen provinzen, zunächst nach der Wallahey und Moldau in seinem gegenwärtigen zustande nebst angaben, wie derselbe zu einer höhern bedeutung und zu einem das gemeinwohl fördernden höhern erträgnisse könnte gebracht werden. Nach den auf reisen gemachten notizen mit genauer kenntniss der lokalverhältnisse verfasst von Georg Carl May. Wien 1831.“

Fol. 40a-b: „Index“.

II. Střední sál. Čís. 63—70

Pap., XVIII., 24 ff., 26 × 21,5 cm, vaz. papír. ve složkách.

„Practische anweisung zur geschwind essig-fabrikation nebst deutlicher beschreibung und zeichnung des hierzu erforderlichen apparats von C. E. Schneefuss in der Neumark im Königreich Preussen.“

Přítlačena autorova pečeť s iniciálkami „C. E. S.“. Na fol. 6a zobrazeno potřebné náčiní.

Pap., XVIII., 272 ff., 22 × 16,5 cm, vaz. celokožená hnědá, se hřbetem zlatě tlačeným s červeným štítkem, na němž nápis: „Das / GEHEIMNUS: VOLLE / MESOPFER.“

Na předním přidešti salmovské ex libris z r. 1796.

[Wenceslaus Cerha, cooperátor zu Blansko.] „Das geheimnisvolle mesopfer in reiner wesenheit, wirkung, gebärden und gebethern erkläret. Erster und zweiter theil. Ihro hoch reichsalt-gräflichen gnaden... Theresia, des heil. röm. reichs-altgrafin zu Salm und Reiferscheidt.“

Autor podle záznamu na fol. 14a Václav Josef Cerha (* 17. VIII. 1734 v Brtnici) působil jako kooperátor v Blansku jen po několik měsíců r. 1767 (podle sdělení ř. k. far. úřadu v Blansku) a z tohoto roku je patrně jeho spisek, pak odešel na faru v Doubravici nad Svit. († 21. I. 1787). V tamní farní kronice zapsal podrobný svůj životopis jako 19. farář (podle sdělení far. úřadu). Zmíněná Marie Theresie (1757—1831) byla dcerou Antonína Salma a Raphaely roz. Rogendorfové. Cf. Wurzbach, Biogr. Lex. XXVIII. (1874) Stammtafel, H. Wankel, Bilder aus der Mährischen Schweiz (1882) 28 označuje Crhu (snad užíval obojího jména) jako „velikého alchymistu“.

Pap., XVIII., 211 ff., 10,5 × 6,5 cm, vaz. perg. bělavá, na přední desce stará signatura: „N. 33.“

[Johannes Henricus Helcherus, *Recepta medicinalia latine et germanice.*]

Původní stránkování leckdy vynechává prázdné strany, které byly ponechány k doplňování dalšími recepty. Proto byla folia počítána znovu, ale protože abecední index

(pag. 211 sq.) počítá podle původního stránkování, bylo pro další údaje sledováno původní stránkování ve shodě s indexem. — (pag. 1:) „Potabile beati parentis mei Johan. Henric. Helchiori [!] anno 1715.“ — (pag. 59:) „Processus chymici. Ego Joh. Henricus Helcherus, Phil. et Med. D., practicus Vratislaviensis, aurum meum potabile et pulverem confortantem aliaque medicamenta anno 1718 sequente modo feliciter praeparavi.“ — Autorem receptáře je nepochybně Joh. Henr. Helcher mladší (junior), jehož otec téhož jména (* 9. V. 1672 ve Slezské Olešnici, † 30. X. 1729) působil jako lékař v Lipsku, Olešnici a ve Svidnici, vynalezl zlatou tinkturu a napsal několik medicinských traktátů („De auro potabili“ a j.). Cf. Jöcher, Gelehr. Lex. II. (1750) col. 1460.

66

84 — B — 17

(Um.-prům. mus. 2600/3/G)

Dočasně uloženo v Umělecko-průmyslovém museu v Brně.

Pap., XVIII., 59 tab., různý formát, konvolut 34,5 × 22 cm, vaz. polokožená s deskami potaženými žlutohnědým papírem škrobovým, s koženým temně hnědým hřbetem, slepě tlačeným; na tab. 2: „Liber 172. Frantz Antoni Grimm, m. p., Parizii [!] fecit.“

[Franz Antoni Grimm, Architektonické výkresy.]

Výkresy nepochybně z Grimmovy pařížské studijní cesty rýsované tužkou nebo perem, někdy lavírované nebo vybarvované. Některé výkresy (na př. tab. 49) mají německé poznámky a vysvětlivky, jak si je Grimm napsal přímo na místě.

67

86 — B — 8

Pap., XVIII., 210 tab. různého formátu v konvolutu 36 × 26,5 cm, vaz. polokožená hnědá, poškozená; na tab. 1: „Liber 171. Frantz Antoni Grimm m. p.“

Na předním přیدهšti salmovské ex libris z r. 1796.

[Franz Antoni Grimm, Architektonické a jiné výkresy.]

Cf. tab. 206 (barevná komposice nástropní malby), tab. 207, 208, 209 (návrh barevné výzdoby stěn). Nákrisy a studie z cest, projekty a návrhy černé, tuší lavírované a barevné. Franz Antoni Grimm (* 1710 v Brně, † 1784 v Brně), syn známého architekta a stavitele zvl. brněnských památek Mořice Grimma, nevynikl jako jeho otec. Fr. A. Grimm po studích na vojenské akademii v Novém Městě za Vídní a po cestách po Italii a Francii působil ve vojenských službách především jako fortifikační stavitel a kromě staveb kasáren postavil nemnoho staveb klášterních a civilních. Z jeho pozůstalosti, kterou získali Salmové pro svou knihovnu, jsou mezi rukopisy zachovány četné svazky (srov. předmluvu) a kromě nich se zachovaly architektonické výkresy uložené na Rájci a v Brně v Umělecko-průmyslovém museu. Cf. Prokop Toman, Nový slovník čs. výtvar. umělců I. (1947) 270, Eugen Dostál, Umělecké památky Brna (1928) 118, C. Hálková-Jahodová, Brno, staveb. a umělec. vývoj města (1947) 154, 156, 176.

68

91 — A — 5

Pap., XVIII., tisk prokládaný listy s komentářem (v. dále), 34,5 × 22,5 cm, vaz. celokožená hnědá, na 2 spony k uzavírání (1 spona utržena), na hřbetě nápis: „MÄHRISCHE: LAN/DES: ORDNVG / UND: DECLARAT/ORIEN“.

Na předním přیدهšti: „Ex bibliotheca Caroli comitis de Rogendorf m. p. 1720“ a salmovské ex libris z r. 1796.

Tisk „Der röm. kais. auch zu Hungarn und Böheimb etc. königl. majestät Ferdinandi II. Verneuerte Landes-ordnung deroselben erb-marg-grafthumb Mähren“ ... „Gedruckt zu Brünn bei Johann Franz Swoboda und zu finden bei Georg Lehmann, buchhändler auf dem Landhaus anno M. D. CC XIV“ proložený komentářem vepsaným na vlepené listy.

Incipit komentáře: „Tribunal-tax-ordnung ao. 1640“. Poznámky lecky i v samotném tisku. Také tištěný rejstřík je provázen doplňky, pokud toho bylo zapotřebí.

69

93 — B — 29

Pap., XIX., 74 ff., 29,5 × 23,5 cm, vaz. celokožená, temně hnědá se zlatým proužkem, na přední desce ve slepém kruhovém rámci zlacené „L“ a na zadní desce v téže úpravě zlacené „S“, na hřbetě 4 zlaté proužky.

[Leopoldine Salm, Zeichnungs-Büchlein.]

Na fol. 2a monogram „L. S.“, datum „1823“ a znaky Salmů a Salmů-Reiferscheidt-Krautheim v barevné malbě na způsob gotického oltáře s Madonnou s Ježíškem, anděly atd. Kreslicí knížka (skizzář) Leopoldiny Salmové (* 24. VI. 1805, † 4. VII. 1878, manželky Huga Karla Edvarda Salma-Reiferscheidta-Krautheima). Cf. Wurzbach, Biograph.-Lex. XXVIII. (1874) Stammtafel. Kresby někdy jsou provedeny úplně, jindy jen částečně a to tuší, lavírované, tužkou, perem i malované barvami, částečně na barevných papírech. Velmi mnoho kreseb kostýmů s údaji, odkud byly kopírovány (na př. fol. 30a: „Aus Küppers-turniers-buch, gedruckt 1530“). Mnoho stran prázdných. Při nové foliaci byly čtány i skizy vložené na menších formátech, na nichž drobné studie, zvláště pohybové. Několik skizz na průsvitných papírech, patrně kopií z jiných kreseb. Hojně studii gotických kružeb.

70

93 — dole — 51

Pap., XVIII., 69 ff., 23 × 19 cm., vaz. papír. temně hnědá.

„Geschichte der gefürsteten grafschaft Tyrol. Vom jahre 772 bis anno 1363. I. 772—1.000. 1789.“

Jen první díl. Incipit fol. 2a: „§ 1. 772 Thassilo II-te. Dies jahr bezeihnete Thassilo durch die eroberung von Kärnthen.“ Fol. 61a—69b: ∅.

III. Velký sál. Čís. 71—83

71

= č. 84

VI — B — 14

Chybí: Podle Noppova katalogu (sv. I. str. 9. čís. 34) byl rukopis: Biblische Geschichte. (Bez bližšího udání.)

72

51 — dole — 28
(Um.-prům. mus. sine nro/G)

Dočasně uloženo v Umělecko-průmyslovém museu v Brně.

Pap., XVIII., 171 plánů, rysů, projektů etc. různé velikosti (často 2 i více kusů společně slepeno dohromady v 1 list) v konvolutu 58,5 × 48 cm, vaz. polokožená s deskami

potáženými hnědým černě kropenatým papírem, s koženým hřbetem a rohy hnědými, na přední desce špatně čitelný nápis: „Bau-Grund-Riesse et Profils“, vazba značně podřená a některé kusy potrhány.

Na zadním přidešti (omylem) salmovské ex libris z r. 1796.

[Franz Antoni Grimm, Bau-grundrisse und profils.]

Plány, půdorysy, nárysy i veduty často číslovány, ale v konvolutu nejdou v číselném sledu, takže je zřejmé, že při vazbě byly zpřeházeny. Některé kusy bez určení autora i objektu, jiné přesně popsány a označeny výslovně „Frantz Antoni Grimm fecit“. U některých neuskutečněných projektů je výslovně uvedeno, že nebyly provedeny. Mezi kusy rytiny a dřevoryty, jak patrně byly zařazeny mezi plány. Několik projektů zámeckých zahrad.

Zvláště je nutno upozornit na čís. 12: „Grimmische collection original-zeichnungen und architectur-bücher.“ „Manuscripta“... „Gedruckte plans und bücher“ (některými názvy se shoduje s dochovanými rájeckými rukopisy, pokud bylo možno srovnat s nynějším stavem). Seznam patrně sestaven při odevzdávání sbírky na Rájec. — Čís. 88: „Die hierin in gegenwärtigen einbünde sich darin befindlichen abrissen seind alle aus Rom“ (etc.). Následují kusy však jen převážně z italské cesty Grimmovy. V zápise se počítá, že bylo těchto kusů 206, ale v tomto konvolutu je jich rozhodně méně, patrně při vazbě část byla zevázána do ostatních konvolutů nebo již ztracena.

Většina kusů je kolorována, mnoho z nich v tomto konvolutu se týká moravských zámků nebo jejich projektů, po př. projektů zahrad a klášterů (na př. Milosrdných bratří na Starém Brně). Příkladem buďtež uvedena místa: Hranice, Bělotín, Drnholec, Dolní Kounice, Bzenec a j. Rájeckého zámku týkají se projekty nebo jejich varianty půdorysů čís. 69, 75, 83 a 101.

Z těchto kusů publikoval studie Václav Richter a to: „Příspěvky k činnosti Frant. Ant. Grimma“ (1. Augustiniánský kostel ve Šternberku, 2. Farní kostel sv. Jiří v Bělotíně u Hranic) in: Časopis Společnosti přátel starožitností LXI, 1953, 193—200 s 8 reprodukcemi z tohoto konvolutu; „Několik plánů z Hranic“, ibid. LX, 1952, 81—96 s 8 reprodukcemi; „Neznámá moravská rotunda“ (1. Půdorys původního kostela ve Žďárné a jeho okolí, 2. Půdorys kaplanky, 3. Půdorysný projekt hospodářského dvora se zámečkem) ibid. LIX, 1951, 197—200 s 3 reprodukcemi; v publikaci o zámku v Rájci nad Svit., v. cit. literaturu za předmluvou.

73

51 — dole — 37
(Um, prům. mus. 2599/2/G)

Dočasně uloženo v Umělecko-průmyslovém museu v Brně.

Pap., XVIII., 201 plánů, rysů, projektů etc. různé velikosti (často 2 i více kusů společně slepeno dohromady v 1 list) v konvolutu 66,5 × 50 cm, vaz. polokožená s deskami potáženými hnědým, černě kropenatým papírem, s koženým hřbetem a rohy hnědými.

Na předním přidešti salmovské ex libris z r. 1796.

[Franz Antoni Grimm, Baupläne verschiedener Schlösser in Böhmen und Mähren.]

Úprava plánů, půdorysů, nárysů atd. a celkový ráz konvolutu jako u čís. 72. Čís. 1., jak určil Václav Richter, „Zámecká kaple ve Smiřicích“ in: Sborník prací filosofické fakulty brněnské university, IV. (1955) čís. 2, pp. 92—108, zvl. pag. 98, se 4 reprodukcemi a 1 tabulkou [čís. XII.] reprodukcující tento list, je plán uvedené kaple, dílo Giov. Santiniho.

Většina kusů je kolorována, mnoho z nich se týká českých a moravských zámek (název rukopisu převzat z katalogu Noppova sv. II, str. 755, čís. 19) na př. z těchto míst: Napajedla, Bystřice pod Hostýnem, Polná, Sokolnice, Židlochovice, Mikulov, Boskovice a j. Vedle toho jsou tu plány (projekty) hospodářských budov, mostů, kasáren (v tom kasárny na Panenské ul. v Brně pod Špilberkem, list 147 sq.).

Mnoho listů je označeno vlastnoručním podpisem otce Fr. Ant. Grimma „Mauritz Grimm“, takže další studium musí rozhodnout, co patří z těchto listů otci a co synovi, který nepochybně měl ve své sbírce listy prací svého otce a tak se v konvolutech smísily jeho a otcovy projekty a plány.

74

51 — dole — 38
(Um.-prům. mus. 2599/1/G)

Dočasně uloženo v Umělecko-průmyslovém museu v Brně.

Pap., XVIII., 176 plánů, rysů, projektů etc. různé velikosti (často 2 i více kusů společně slepeno dohromady v 1 list) v konvolutu 64 × 56 cm, vaz. polokožená s deskami potaženými hnědým, černě kropicatým papírem, s koženým hřbetem a rohy hnědými, na přední desce nápis: „Kirchen Gebäu-Grund-Risse-Profiles et Prospectifs“, částečně poškozeno.

Na předním přideštití salmovské ex libris z r. 1796.

[Kirchengebau-grundrisse, profils und prospects.]

Úprava plánů, půdorysů, nárysů etc. a celkový ráz konvoluti jako u čís. 72.

Většina kusů je kolorována. Na některých (na př. čís. 91 a j.) je podepsán „Mauritz Grimm“, otec Fr. Ant. Grimma, což potvrzuje domněnku o rázu sbírky vyslovenou při čís. 73. Je tu bez určení od čís. 120 sq. řada plánů (projektů) patrně na přestavbu býv. augustiniánského kláštera s kostelem sv. Tomáše v Brně (nyní na nám. Rudé armády), dále (čís. 13) morový sloup, (čís. 40) větrný mlýn, vodní stavby (i z ciziny), kostely, tehdejší stavební stroje atd. Další studium teprve rozhodne, co z těchto listů patří otci Mořici Grimmovi, co synu Fr. Ant. Grimmovi, po případě, co se do těchto sbírek dostalo z prací cizích, protože většina listů je bez určení autora i objektu.

75

54 — zásuvka vlevo — 3
(Um.-prům. mus. 2599/3/G)

Dočasně uloženo v Umělecko-průmyslovém museu v Brně.

Pap., XVIII., 110 tab. různého formátu v konvolutu 74 × 50,5 cm, vaz. papír. s deskami potaženými modravým mramorovaným papírem a s hřbetem z hnědého papíru a s rohy stejnými, podřetná; nepochybně z majetku Fr. Ant. Grimma.

[Franz Antoni Grimm, Architektonické výkresy ze studijní cesty do Italie a do Paříže.]

Výkresy jsou číslovány, ale jejich číslování nezačíná od jedničky a ani jejich počet nesouhlasí s počtem tabulí, protože často 2 i více výkresů je slepeno v jednu tabuli. — Výkresy jsou kresleny perem, někdy i vybarveny nebo tuší lavirovány, většina z nich je opatřena údajem, o kterou stavbu jde, převážně jsou z Říma. Na př. tab. 18—19: „Das teatrum Argentina in Rom“ (s tab. číselných údajů divadla). — tab. 86: „Nro 156. Facetiate von der capelle zu Lechon [!]. F: G: fecit 1730.“ — tab. 99 (vjezd do jakéhosi dvora s dietrichštejnským znakem, „Nro. 177.“).

Pap., XIX., 176 ff., 24,5 × 20 cm, vaz. polokožená s deskami žlutohnědými a s hnědým hřbetem, na přední desce nápis na štítku, jak uveden v titulu, po straně na tkanici k uvázání.

„**Naturkunde**, alchemie, chemie, physik, aerologie, metereologie, elektricität, magnetismus, lichtlehre, naturlehre, naturgeschichte, mineralogie, botanik, zoologie.“

Různé výpisky (excerpta). Mnoho listů ponecháno prázdných k pozdějšímu doplňování. Cf. pozn. u čís. 79.

Pap., XIX., 182 ff., 24,5 × 20 cm, vaz. polokožená s deskami žlutohnědými a s hnědým hřbetem, na přední desce nápis, jak uveden v titulu, po straně na tkanici k uvázání.

„**Oekonomie** uiberhaupt, getraidebau, fläche- u. hausbau, wiesen und kleebau, wein und hopfenbau, merkantilkräterbau, gärtenerie, holzzucht u. jagdwesen, viehzucht, pferdezucht, rindzucht, schafzucht, fischerei, bienen u. seidenwürmerzucht, privatökonomie, vertreibung schedlichen insekten.“

Úprava táž jako u čís. 76. Cf. pozn. u čís. 79.

Pap., XIX., 178 ff., 24,5 × 20 cm, vaz. polokožená s deskami žlutohnědými a s hnědým hřbetem, na přední desce nápis, jak uveden v titulu, po straně na tkanici k uvázání.

„**Technologie** uiberhaupt, berg und hüttenwesen, glas u. porzellan, köhlerie, torf u. steinkohlen, salz, kalkbrennerei, alaun, podasche, zuckererzeugung, brandwein, bier u. meth, oel, theer, thran, essig, kochkunst, bäckerei, baumwolle, wolle, leder, garn u. leinwand, bleichkunst, papier u. pappe, färberei, holzarbeiten, uhrmacherei, licht u. kerzen, öeffen, lak, firniss.“

Úprava táž jako u čís. 76. Nápis nevystihuje plně obsah, který je bohatší (na př. též „Gasslicht“). Na fol. 1a poznámka: „Neuarbeiten und erfindungen des Dor. Hermann, k. bayrischen professor der physik und chemie.“ Cf. pozn. u čís. 79.

Pap., XIX., 175 ff., 24,5 × 20 cm, vaz. polokožená s deskami žlutohnědými a s hnědým hřbetem, na přední desce nápis, jak uveden v titulu, po straně na tkanici k uvázání.

„**Arztneykunde** uiberhaupt, literargeschichte, anatomie, diätetik, chirurgie, apothekerkunst, magnetismus, operarzneikunde, medizinsche anstalten, medizinsche polizei.“

Úprava táž jako u čís. 76. Sbírký těchto excerptů uvedených pod čís. 76—79 nepo- chybně souvisejí se snahou Salmů pozvednout hospodářský stav jejich panství v první polovině XIX. století.

Pap., XVIII.—XIX., 9 ff., (8 kusů, z toho 1 dvoulist), 61 X 40 cm, v papírových přírodních deskách s nápisem, jak uveden v titulu.

Dvoulist a 2 další kusy se souhlasem Státní památkové správy vystaveny v „Krašovém museu“ v III. patře zámku na Rájci (stav r. 1956).

„Zeichnungen der Slauper und Ostrower höhlen, dann der Mazocha.“

Cf. Christian d'Elvert, Notizenblatt 1858, Nr. 7., 61—62 (ibid. o sestupu Rudezinského, 54—55, cf. dále), Wurzbach, Biogr. Lex. XXVII. (1874) 213—214 (ibid. bibliografie) a zvl. Josef Skutil, „Rudzinského plán Macochy (1784) a Süszovy krasové pohledy (1803—1804)“ in: „Československý Kras“, III. (1950) 241—252 s reprodukcí nejdůležitějších vyobrazení, edicí Rudzinského na dvoulistu „Historische Erklärung dieses abgrundes“ (obraz Macochy v rozměru 30 X 33 cm, „Maasstab von 250 niederösterreichischen klaftern“) a s údaji o historii sestupů a s ostatní bibliografií. Průřez Macochy a popis z r. 1784 pochází od Joh. Karla Rudzinského (též Rudzinsky i Rutschinsky), kdy sestoupil do Macochy. Rudzinsky byl hospodářský rada lichtenštejnský a ředitel dolů v Adamově a na Kolštejně (Branná, Goldenstein na severní Moravě), * 2. VII. 1751 v Opavě, † 21. IV. 1819 v Brně. Podpis Rudzinského reprodukoval Skutil l. c. 252. Ostatní kresby, profily atd. kreslil Karel Süsz („Ingenieur scolar“), který je také signoval. Jak ukázal Skutil (l. c. 243), chybí nyní listy II. a IV. nepochybně s kresbami Ostrovských jeskyň. Všechny kresby jsou provedeny tuší, lavírované, pocházejí z r. 1803 a 1804. Podle nápisů zobrazují:

„I. Prospekt der Nixhöhle, welche von der weegseite bei den Sijmon Stilleti felsen zu sehen.“

(II. list: chybí.)

„III. Profil des eingangs bis zum geschnittenen tropfstein.“

(IV. list: chybí.)

„V. Profil der trichter-vorhöhle und gascaden-gang.“

„VI. Profil der abgrunds-höhlung mit des trichter-vorhöhle.“

„VII. Profil der abspringenden Nixhöhlen mit dem wasser-einlauf.“

„VIII. Profil der vorhöhlen von tropfstein. — Eingang des abgrundes und Spath-cristall.“

„IX. Profil der in prospekt zusehenden ersten auftritts-stiege.“

„X. Profil des felsen Schopfens.“

Protože Rudzinski zprávu neotiskl, ale nepochybně byla v jednom opise, dnes ne-zvěstném, v t. zv. rájecké Schwoyově sbírce (Skutil l. c.), která byla darována do Moravského (Františkova) musea v Brně, lze důvodně tyto ztráty datovat ještě před Noppovým uspořádáním knihovny na Rájci, tedy nejméně před r. 1929. Dochovaný materiál je svou průkazností důležitý pro historii objevů v Moravském Krasu v XVIII. a XIX. století, protože ve svém líčení Rudzinsky uvádí mimo svá vlastní zjištění i historii dřívějších sestupů do Macochy.

K tomuto rukopisu srov. ze starší literatury zvláště o Süszovi s kritikou nevalně příznivou H. Wankel, Bilder aus der Mähr. Schweiz (1882) 181, kdež též o sestupu Ružinského (!) 251, 252.

Pap., XVIII., 24 ff., 39 × 54 cm (příčně !), vaz. celokožená hnědá, na přední desce na růžovém štítku ve zlaceném rámcí nápis: „GRÄFLICH SALMISCHES / MAUSOLAEUM / IN DER KREUTZ CAPELLEN BEY S: DOROTHAEA / IN WIENN.“

1a: **Abzeichnung des weissen marmor von der aller durchlauchtigsten kaisern Karl dem V., Ferdinand dem I. bei St Dorothea in der Kreuzkapelle errichteten mausoleums, welches anderken Niklas des II., grafens zu Salm, stifter der Neuburgischer linie bei gelegenheit der tapfern vertheidigung der von den Türken anno 1529 belagerten haupt- und residenzstadt Wien gewidmet worden ist. Auf veranlassung Sr Excellenz Karl Vinzenz grafens zu Salm und Neuburg am Inn, kaiserl. königl. kammerer wirklich geheimen rath, dermalig einzigen abstämpling dieser hochgräflich Salm-Neuburgischen linie verfertigt worden.“**

1b: přílepen originál papír. kvittance Mikuláše Salma s jeho vlastnoručním podpisem z 18. IV. 1508 Dionisovi Braunovi, účetnímu („zahl-schreiber“).

2a—6a: (Vyobrazení mausolea.)

Kresby z r. 1769 provedené tuší po líci listů, lavírované, zobrazují mausoleum se všech stran a tedy vystihují jak vrch, tak všechny jeho čtyři strany s reliefy. Mausoleum bylo darováno Karlem V. a Ferdinandem I. na hrob Mikuláše Salma r. 1530, když Mikuláš zemřel po zranění, které utrpěl v bitvě, v Marcheggu 4. V. 1530, a byl pohřben v kapli kostela sv. Doroty v augustiniánském klášteře (u Skotů) ve Vídni. Tesal je snad z našloutlého mramoru bavorský mistr Hering. Když za Josefa II. byl zrušen kostel sv. Doroty, bylo r. 1790 mausoleum odevzdáno Salmům a tedy rájecké kresby je zobrazují ještě v původním stavu. Salmové mausoleum odstěhovali do Rájce, kde část pomníku s figurální výzdobou (relief Mikuláše modlícího se ke kruzifixu s věnovacím nápisem) byla umístěna v zámecké kapli P. Marie, vystavěné teprve roku 1792, podstavec však pro nedostatek místa byl postaven na ostrůvku „U topolů“ na t. zv. Komorním rybníčku u Svitavy v Rájci pod zámek. Na podnět Centrální komise pro stavební památky v Rakousku věnoval však celé mausoleum r. 1878 Hugo Salm nově postavenému novogotickému kostelu t. zv. božského Spasitele nebo tak řečenému Votivnímu kostelu (vystavěn H. Ferstelem v letech 1859—1879 na paměť nezdařeného atentátu na císaře Františka Josefa I. r. 1853). Cf. podrobnější historii tohoto náhrobku s popisem i opisy nápisů a s básní Wolfganga Smelzela na tento náhrobek H. Wankel, *Bilder aus Mähr. Schweiz* (1882) 61—63, Hugo Rokyta, *Rájecký zámek v kulturních dějinách Moravy* („Rájec nad Svit.“, 1953) 13—14. — V Hormayrově článku v *Taschenbuch für die vaterländische Geschichte* IV, 1823, s. 105 se uvádí: „Der Probst Joseph Rosner liess das Mausoläum 1751 genau beschreiben und zeichnen.“

7a: (Barevné miniaturny nalepené, zobrazující:) „**Niklas der III., graf zu Salm und Neuburg am Inn, ritter des goldenen vlieses, kaiserl. königl. obristmannen Ferdinandi des I-ten und general. stadthalter in königreich Hungarn. Ist begraben zu Erlau. Ein sohn des berühmten Niklas des II.“** „**Emilia dessen gemahlin, geborne gräfin von Eberstein.“**

8a—19a (na líci!): (Kresby bitev před Vídni a zejména obležení Vídne od Turků, perokresba tuší.)

20a—23a: „**Verlässliche beschreibung der gräflich Salm-Neuburgischen hauptgruft der regulirten chorherren St. Augustini von St. Dorothea in der**

kaiserl. königl. residenzstadt Wien, dann deren übrigen, welche sich auf den diesem gräflichen hause zugehörigen gütern befinden.“ (etc.)

S vyjmenováním všech v hrobee pohřbených. Od fol. 22b s opisy epitafů. Na fol. 20a vlastnoruční podpis: „Karl Vincenz graf zu Salm und Neuburg am Inn, m. p.“ O K. Vinc. Salmovi cf. Wurzbach, Biograf.-Lex. XXVIII (1874) 137.

23b—24b: ∅

82

70 — B — 5

Pap., XVIII., sbírka volných plánů (celkem 13) různé velikosti, jen v papírovém přebalu (dříve svázáno v deskách ?).

[Různé stavitelské skizzy.]

Mezi skizzami plán jakéhosi zámku. Nepochybně z pozůstalosti Fr. Ant. Grimma.

83

70 — B — 7

Pap., XVIII., sbírka plánů (celkem 124) různé velikosti v konvolutu 58 × 42 cm, vaz. polokožená s deskami potaženými temně hnědým škrobovým papírem a s hřbetem hnědým.

„Architecture militaire ou l'art de fortifier et de defendre ... Anno MDCCXLI. L. De Toux. L'art de camper les armées en toute espèce de terrain et la manière de les retrancher. Anno 1741.“ „S: Grime.“

Na fol. 1a: „Liber 170. Frantz Antoni Grimm, bestehend im 124 stückrissen.“ Na konci přidány tištěné mapy. Návrhy na opevnění podle Vaubana z pozůstalosti Fr. Ant. Grimma.

IV. Komora. Čís. 84

84

VI — B — 14

Pap., XIX., 133 ff., 26,5 × 21,5 cm, vaz. polokožená s deskami potaženými mramorovaným papírem a s hřbetem hnědým.

„Biblische geschichte.“

Školské výklady Starého zákona. Na fol. 1a: „1832“. Od fol. 105a sq: ∅.

V. Tresor. Čís. 85—86

46-F-44

85

bez signatury (poř. čís. 1.)

Pap., XVII., 31 tabulí na aperturách v knize 30,5 × 20 cm, vaz. celokožená hnědá, podřená a poškozená.

Na předním přidešti salmovské ex libris z r. 1796.

(Pozdější název na fol. 1a:) **„Historische und bildliche darstellung aller ritterorden.“**

Obřadní (ceremoniální) šaty malované barevně a značně detailně na postavách zarámovaných do rámce průměrné velikosti asi 18 × 13 cm. Kolem rámce na

zbyvajícím ploše apertury je leckdy velmi podrobně vysvětlení historických údajů o vzniku a vývoji ceremoniálního šatu. Titulní list chybí. První obraz (obrazy jsou číslovány podle apertur, tedy na př. 1b—2a = čís. 1.): „Kaiserlicher habit und kaiser Caroli des Grossen bildnuss.“ Incipit výkladu: „Anno Christi 800 ist Carolus Magnus, könig aus Frankreich, nach Rohm angelangt“. Pak následují obr. 2: „Khöniglicher Französischer habit“, obr. 3: „Khöniglicher Engelländischer habit“, obr. 4: „Königlicher Ungarischer habit“ a obr. 5: „Böhaimbischer churfurstlicher habit“, na němž je zobrazen český král v kurfirstském splývavém plášti s hermelínem, jak drží v pravici žezlo (sceptrum) a na hlavě má korunu, která má být patrně vyobrazením koruny svatováclavské. Tím se liší od ostatních kurfirstů, kteří následují hned za tímto vyobrazením českého kurfirsta (obr. 6: „Habit der churfürsten, wie selbe bei der wahl und cronung eines röm. könig und kaisers assistiren“). Protože od XV. století český král nevystupoval v kurfirstských kolegiích a v hodnosti kurfirsta se účastnil jen volby císaře římsko-německého (Jos. Kalousek, Čes. stát. právo, 1892, 58), lze se domnívat, že vyobrazení ceremoniálního šatu představuje českého panovníka jako kurfirsta vykonávajícího volbu císaře, čemuž by nasvědčovaly i odznaky jeho důstojství (koruna, žezlo). Výklad připojený v ráječském rukopisu třebaš jej nelze označit za neinformovaný, přece není historicky správný a nadto nemluví o kurfirstské hodnosti české a zvláště ne o jejím nabytí. Celý zápis zní: „Als kaiser Otto zu Wormbs den heiligen Wenceslaum, XV. herzogen in Böhaimb, einsmals mit einem engel zu der kaiserl. tafel begleitend werden gesehen, hat ihne der kaiser den königlichen titul gegeben, dessen er aber sich aus diemuth und niederträchtigkeit niehmalen gebraucht, bis bei die hundert fünf und zwainzig jahren, hienach sich Wratislaus II. anno 1086 [!] vom kaiser Henrico auf dem reichstag zu Mainz zum,ersten könig in Böhaimb crönen lassen. Dahero man die königliche cron und habit so zu Prag aufbehalten werden noch bis dato, zu denen königlich. crönungsacten zu gebrauchen pflaget, in den capellen des heiligen Wenceslai, welche an wänden von köstlichen edelgesteinen durch und durch shimmerent (!) zu sehen, überkommen kann.“ Zdá se, že vyobrazení je vzato z nějaké ceremoniální knihy a k němu byl přidán tento doprovod. I tak však je zobrazení českého krále jako kurfirsta zajímavé, protože prozatím je odjinud jako samostatnou postavu nemáme dochovánu. Cf. Karel Schwarzenberg, Obrazy českého státu (1939).

Další obraz mimo uvedený již obraz čís. 6, je čís. 7: „Herzog von Venedig habit“ a po něm následují vyobrazení ceremoniálních šatů rytířských duchovních řádů a končí tabulí čís. 31: „Venedischer senatorn habit, so von kaiser und königen zur ritter geschlagen werden“ s výkladem „Die Venedische res publica pfllegt mit sonderbaren ehren und digniteten“ a končí současně explicitem celého rukopisu „uber den rocken habit, wie alhie angezaigt wierdt.“

V literatuře nejsou obdobně ráječskému rukopisu souborně takto ceremoniální šaty sebrány a provedeny a proto srovnání je nesnadné. Pro jednotlivá vyobrazení cf. obrazy téměř soudobého tisku „Habituss praecipuorum populorum tam virozum, quam foeminarum, olim singulari Johannis Weigeli proplatis Norimbergensis arte depicti et excusi... das ist Trachtenbuch, darin fast allerlei und der fürnembsten nationen, die heutiges tages bekand sein... durch Hans Weigel, formschneider zu Nürnberg... in verlegung Johann Görlins, buchhändlers, gedruckt durch Balthasar Kühnen... 1619.“ Z ostatní literatury Herm. Weiss, Kostümkunde, Geschichte der Tracht und des Geräthes, III. 2. (Stuttgart 1872) 724 sq. (Herrscher-Ornats, Amts-Abzeichen etc.), Ad. Rosenberg, Geschichte des Kostüms, Text von Eduard Heyck, I. (Berlin, s. d.), tab. 73 (Ordensritter) a stručné popisy Carl Köhler, Die Trachten der Völker im Bild und Schnitt I. (Dresden 1871) 351 sq.

Pap., XVII., I + 79 ff., původního počítání 70 tabulí, z nich některé jako apertury a některé i většího formátu se záložkami, 33 × 20 cm, vaz. v dřevěných deskách, potažených hnědou, slepě tlačenou kůží, nyní podřenou, kdysi na 2 spony k uzavírání, z nichž 1 nyní utřena.

Ia: „Schembartbuch darinnen zu finden, in was kleidung und manier die gesellschaften zu fassnachtzeiten seind ausgelaufen von 1449 jahr an bis aufs jahr 1539.“

Nápis na samostatném titulním listu byl později orámován bohatým barokním rámcem, snad vystřiženým z nějakého tisku a nalepeným kolem nápisu.

Ib: ∅

(a) 1a—3a: [Vorrede.] „Anno 1349. Als man zalt 1300 jar, und neun unt vierzig fur jar, als kaiser Carolus der Viert, das heilig Römisch reich regirt, da machten in Nurnberg der stadt, die zunft ein bündnuss wider rath, und die gaisspärt in der schmitzunft, fiengen das an wider vernunft, am dritten pfingstag zu überfallen, und den rath erschlagen allen, nun an den heiligen pfingstag, da hört ein mönch den anschlag, von zwei zunftmaistern ohn gefehr, als hinter einer thür stundt er, von stund an er gewarnet hat, vor der aufruhr ein erbahn rath X Solches alles in diesem schempart buch, nachvolgent ordentlich such, sampt aller form und gestalt, geschrieben und dar zu gemallt, sampt den haubtleuten alle jar, was farb ein ieder schempart war, sovil ir alhie sindt geloffen, macht die dis büchlein clar und offen.“

„Schempart, schembart, schönbart“ i „scheinpart“ etc. a odtud „schempartlaufen, schempartspiel“ byly norimberské masopustní hry povolené podle tradice r. 1349 (cf. incipit a zdejší verše 31—32: „von Prag kaiser Carolus kam, gehn Nurnberg und gefenglich nam“), ale r. 1539 zakázané městskou radou norimberskou (v. poslední datum na titulním listě). Cf. Joh. Georg Scherz, Glossarium germanicum medii aevi (edidit Jeremias Jac. Obulinus, tom. I, Argentorati 1781, col. 1431), kterého reprodukuje ostatní literatura, zvl. encyklopedická. Jednotlivé každoroční maškarní průvody byly zachycovány popisem a někdy též vyobrazeními ve zmíněných „Schembartbüchern“, poslední slavnost doprovodil obsáhlým veršováním Hans Sachs, „Der scheinpart-spruch, ankunft und desselben bedeutung“ (ed. Adalb. v. Keller, Hans Sachs, IV. Bd. Tübingen 1870, Bibliothek d. Literar. Vereins in Stuttgart. CV, 200—208). Cf. Grimm, DWb. IX, 1486—1488 (s. v. „Schönbart“), Leer, Mittelhochdeut. Wb. II, (1876) 698, Kluge, Etymologisches Wb. (1934) 539 a podrobně o historii „schempartu“ „Das Nürnbergische Schönbartbuch, nach Hamburger Handschrift herausgegeben von Karl Drescher mit 97 Abbildungen auf 78 handkolorierten Tafeln“ (Weimar 1908, Gesell. d. Bibliophilen) (použito bibliofilského výtisku čís. 355/500 z univ. knih. v Halle/S., sign. Ha 7481). Drescher cituje i bibliografii, zvl. Georg Andreas Will (autor ve starém původním tisku není uveden!), „Die kleine Geschichte des Nürnbergischen Schönbartlaufens wolte den wohlledl. u. wohlgelehr. Herrn Georg Christ, Wilh. Eisenbeck aus Anspach... u. Herrn Andreas Martin Amthor aus Langenfeld im Canton Steigerwald... wegen glücklich u. rümlich geendigter akadem. Studien zueignen die Altdorfische Deut. Gesell.“, Altdorf (Schweiz) 1761 (použito neúplného tisku univ. knih. v Erlangen), na něž bude později odkázáno.

Rájecký veršovaný text předmluvy se jen poměrně málo liší od textu, který podle některých „schembartbuchů“ otiskl Will l. c. 4. Především se s ním shoduje

počtem veršů, některé verše jsou zcela shodné, jiné se liší jen pořadem slov nebo mají slova synonymní, ale vždy zachovávají stejné rýmy, takže jde na Rájci o některou málo odchylnou redakci. Naproti tomu verše rájeckého schembartbuchu (pokud lze spoléhat na cit. ed. Kellerovu) jsou totožné se skladbou H a n s e S a c h s e jen ve vyprávění starce Hansi Sachsovi (cit. ed. 202, verše 1—2, 5—6: „Erst bath ich einen alten, er sollt mir verhalten . . . Der alt man auf mein fragen, thet gütllich zu mir sagen“), v němž je mezi rájeckým textem a textem Hanse Sachse shoda v incipitu (cit. ed. 202 verš 16 a sq: „Als dreizehn hundert jar“ etc., ale totéž v rýmované předmluvě u Willa!). Rájecké znění (a text u Willa) je proti H. Sachsovi značně kratší, zvl. v líčení průvodu a jeho významu a samostatně zpracovává látku asi od druhé poloviny, takže spíše lze soudit, že to není parafraze veršů H. Sachse (cf. na př. Drescher l. c.), ale předloha, podle níž H. Sachs zpracoval svou báseň, který tuto předlohu vtělil do vypravování starce. Rájecká předloha (a rýmovaná předmluva, jak ji otiskl Will ve svých „Die kleine Geschichte“) by byla tak starší než báseň H. Sachse, která nebyla součástí „schembartbuchů“, z nichž jedna se zachovala v rájeckém rukopisu. Proti rýmovaným předmluvám jiné „schembartbücher“ mají předmluvy jen v prose, jak je reprezentuje hamburský rukopis vydaný Drescherem l. c. („Ursprung der metzger tantz und schempartlaufen in der fassnacht“, Drescher l. c., 3 sq.), který se ovšem obsahově shoduje s rájeckým textem, čemuž odpovídají i vyobrazení, jak dále bude uvedeno.

K z á k a z u a zániku schempartu, který se stal na podnět protestantských theologů, zejména Andrease Osiandera, protože ho stíhal vtip těchto masopustních her, na př. maškarami na t. zv. „narrenschiffu, v. Drescher l. c. IX., dále Osw. A. Erich-Rich. Beitz, Wb. d. deut. Volkskunde (Kröners Taschenausgabe, 1936, sv. 127—128) 632.

R u k o p i s y schembartbuchů vypočítává Drescher l. c. V. jen příkladem (v Norimberce 9, v Germanisches Museum asi stejně tolik, nejkrásnější podle Dreschera je jím vydaný z hamburské městské knihovny). Rájecký rukopis Drescher neuvádí, celkem k roku 1908 bylo prý známo asi 40 rukopisů, z toho mnoho v soukromých rukou. Rájecký rukopis je skoro stejné velikosti jako rukopis v Hamburce, ed. Drescher l. c., ale počtem listů je mnohem větší (ff. 184). Rájecký rukopis psala jedna ruka a maloval jeden malíř (snad totožný s písařem), kdežto hamburský rukopis psalo více písařů a malovalo více malířů, takže ve srovnání rájecký rukopis se jeví jako kopie, ale leckdy samostatně podaná (srov. dále), ačkoliv i rukopis v Hamburce je podle Dreschera z části opis a kopie a vznikl mezi léty 1539—1586, kdy se objevovaly snahy obnovit „schempartspiele“, ale už marně, protože se jednak tyto hry vyžily, jednak jim doba nepřála.

Podle dosavadní evidence je rukopis na Rájci, zřejmě importovaný, v českých zemích dosud jediný zjištěný rukopis „Schembartbuchů“.

3b—4a: Ø

(b) 4b—77a: (Schempartbuch.)

Za rýmovanou předmluvou bezprostředně následují barevné tabule se záznamy k historii norimberských masopustních her (rejů, schempartu). Barevné tabule, často přes obě otevřené strany (apertury), někdy i rozšířené záložkami, takže je jejich formát širší, než formát kodexu (na př. 4b—5a a jinde), zobrazují jednotlivé výjevy masopustních her („fastnachtspiele“), zejména maškary a jejich reje („schempartlaufen“), jejich hauptmany v kostymech proti (levostranným) zápisům o nich, detailní scény jako zvl. t. zv. „narrenschiff“ (na př. 5b—6a, 72b), vše dobře zachycené v pohybu a jen s nepatrnými poškozeními maleb.

M a l b y rájeckého rukopisu se tématy, pojetím a leckdy i provedením shodují s vyobrazeními z jiných schembartbuchů, jak dokazuje srovnání s některými reprodukcemi

z jejich rukopisů (cf. Ad. Spamer, Die deut. Volkskunde II. Atlas (1935) 105, tab. 1. (Narrenschiff, Die Hölle in Nürnberg etc.), ale zvláště s faksimilovými obrazy z hamburského rukopisu, jak je vydal Drescher l. c. Rájecké malby nejsou kopie hamburského rukopisu, ale shodují se s hamburskými malbami zvláště v detailech. Tak na Rájci ff. 4b—5a (obojí „jezdci“ na bílých koních vlevo nahoře, hudeci pod stromem vpravo nahoře, kůň s labutí v tlamě vpravo dole etc.), ale na Rájci chybí několik hromadných scén, které jsou v Hamburku (zvl. norimberské náměstí), ale zato na Rájci na ff. 5b—6a je velická kresba s „narrenschiffem“, což vše je důkazem sice příbuznosti, nikoliv však kopírování, jak bude uvedeno ještě dále.

Od fol. 7b až po 72b v chronologickém sledu mezi vyobrazeními jdou zápisy o jednotlivých hauptmännern schempartu. Počínají na fol. 7b: „Anno 1349 [!, cf. dále, rok založení schempartu] war Contz Eschenloher hauptmann im schembart“ etc. a proti němu je na fol. 8a zobrazena postava v bělavém kostýmu s kopím v pravici, v levici s jedlovým odznakem schempartu a se znakem se znamením kola po levici. Toto uspořádání se pak až na málo výjimek stále opakuje.

Je asi pravdivá tradice, že první norimberské „fastnachtspiele“ byly povoleny privilegiem Karla IV. r. 1349 jako odměna za věrnost řeznického cechu při tehdejším vzbouření proti městské radě (Drescher III.—V.), a Hans Sachs podržel v paměti toto datum. Avšak první „schempart“ se konal až r. 1449, jak ukazuje hamburský rukopis (Drescher 3: „Anno 1449. In diesem jar luff der erste schönbart“) a shodně jak hamburský, tak rájecký rukopis uvádějí (rájecký však se zcela pochopitelným omylem v datu „1349“) jako prvního hauptmanna Cunze (na Rájci: Conz) Eschenlohera, takže údaj na titulním listu na Rájci „1449“ je zcela správný, tím spíše, že se podle hamburského rukopisu roku 1450 „schempart“ nekonal (Drescher 4: „Anno 1450 lief kein schönbart“, rukopis na Rájci pro r. 1450 vynechal) a r. 1451 jak v Hamburku (Drescher 4), tak na Rájci (fol. 8b) je už shoda: „Anno 1451 war Endres Wagner hauptmann in schembart“ etc. Na to shodně s hamburským má rájecký rukopis zápisy o hauptmännern v plynulé řadě spolu s poznámkami, kdy se v některém roce masopustní hry nekonaly, na př. fol. 51b, kde vedle historického záznamu k r. 1499: „In diesem jar erhub sich der Schweitzer krieg“ je uvedeno: „Anno 1500, 1501 und 1502 luff kein schenbart“ a podobně na fol. 71b, kde nad scénou s bělavým slonem s věží s cimbuřím, s něhož maškary metají koule, je napsáno: „Anno 1525 bis 1538 luff kein schembart.“ Podobné údaje o nekonání schembartu jsou na fol. 9b (1454—1455), 37b (1483), 40b (1486—1487), a 53b, kde je připsáno k r. 1505 odůvodnění „dann es war ein sterb zu Nurnberg“.

Písař připisoval některé historické poznámky k zápisům o konání schembartu, ač se přímo nedotýkaly události jím zapsané o konání masopustních her. Tak na př.: (10b:) „In diesem jar [1456] zogen hinaus 1080 mann an die Türken gen kriegem Weissenburg [i. e. Alba Julia] und blieben zwei trickel [!] aussen.“ — (11b:) „In diesem jar [1457] wardt Maximilian, ein herzog zu Osterreich geboren und hernach zum römischen könig und keiser erwölt worden.“ „In diesem jar [1457] wurd köning Lassla [i. e. Lad. Pohrobek] zu Beheim vergeben, das er starb.“ — (16b:) „In diesem jar [1462] war ein sterb zu Nurnberg.“ — (22b:) „In diesem jar [1468] zog herzog Ott zum Heiligen grab.“ — (26b:) „In diesem jar [1472] zog hertzog Albrecht von Saxen zum Heiligen grab. In diesem jar war hohe schull zu Ingelstadt aufgericht.“ — (31b:) „In diesem jar [1476] war hertzog von Burgunt von den Schweitzern erschlagen.“ — (33b:) „In diesem jar [1478] zog Hanns Tucher und Sebalt Rieter zum Heiligen grab.“ — (35b:) „In diesem jar [1480] bran das breihaus am steig ab.“ — (38b:) „In diesem jar [1484] war ein sterb zu Nurnberg.“ — (40b:) „In diesem jar [1485] war ein reichs-

tag hiezu Nurnberg und keiser Friedrich von Osterreich liehe dem fürsten lehen am maur öffentlich auf einem hohen lehenstuel mit den 6 churfürsten in iren kleidung.“ — (42b:) „In diesem jar [1489] zog der romisch könig gen Ungarn und gewan Stulweisenburg.“ — (57b:) „In diesem jar [1509] bran die schiffmühl an steig ab.“

Ú p r a v a m a l e b v rájeckém rukopise odpovídá malbám v rukopise v Hamburku, ale na Rájci je proti tomuto někde dokonce bohatší a ozdobnější, zvláště v ornamentální kresbě, třebaš je snad méně barvitá, pokud ovšem lze rájecký originál srovnávat s ručně kolorovaným faksimilovým vydáním Drescherovým. Kresba slona s věží v rájeckém rukopisu (fol. 71b) je bohatší než v Hamburku a rájecký rukopis má poněkud jiné vyobrazení oblud (saní, ff. 55b, 59b) než v Hamburku. Rájecký „narrenschiff“ na fol. 72b je provedením bohatší než v Hamburku a karikatura theologa Osiandera, jehož zásah vedl ke zrušení schembartu, je dokonce zřetelnější než v Hamburku. V hamburském rukopise následují „diví muži“, kteří na Rájci byli vynecháni.

Poslední uspořádání zápisů, jak bylo provedeno na Rájci na ff. 72b až 73a je toto: „Anno 1539 Luttein [!] Grosser schembart war haubleut“ etc. a pod tímto zápisem z roku zákazu masopustních her je zobrazen opět „narrenschiff“ a na dalších foliích maškary s nápisy většinou ve verších, na př. „Mit meiner kleidung und rauhes art war ich ein sonder zier in schempar“ nebo na fol. 74a: „In einer holtzmans gestalt ganz zierlich, mit dem schempart theilt lauffen ich“ nebo na fol. 76a: „Mein kleidung war von kosten ganz, damit ziert ich den schempart dantz“ a konečně na fol. 77a: „Mit tahnes zires und spiegel clar, ein zier ich auch in schempart war.“ (Cf. též explicit).

Nejasnosti ve jménech nebo v jednotlivých slovech je leckdy nesnadno opravovat, protože patrně již opisovač četl špatně předlohu.

77b—79b: ∅

REJSTRÍK INDEX

V rejstríku se odkazuje na pořadová čísla v soupisu rukopisů. Rukopisy neznámé jsou uváděny číslicemi v závorkách. Pokud mají rukopisy vlastní názvy, jsou tyto názvy v rejstríku zařazeny podle prvního podstatného jména a to v uvozovkách („“) jak u rukopisů anonymních, tak i rukopisů, u nichž je autor udán. Protože ve sbírce jde převážně o rukopisy novější, nebyl pořázen zvláštní rejstrík incipitů, ale rukopisy nejstarší nebo rukopisy obvykle citované podle incipitu byly do rejstríku zařazeny podle svých incipitů, které jsou doprovázeny odkazem na rukopis a označeny uvozovkami.

A

- Abraham Simonis, žid z Wormsu, Praxis cabalae albae 2
 „Abzeichnung des ... mausoleums, welches andenkten Niklas des II. ... gewidmet worden ist“ 81
 advokátní řád (1752 pro Dol. Rakousy) 53
 alchymie 3, 49, 76
 „Alkemie est une celee partie de philosophie naturelle“ (inc. Pseudo-Lulle, Testamente) 49(a)
 „Als man zalt 1300 jar und neun unt vierzig fur jar“ (inc. Schembartbuch, Vorrede) 86(a)
 Ammann Paul, lékař, Behandlung der cholera in Raiz 51
 anatomie 79
 „Annotationes de l'année 1768—1770“ 61
 „Practische anweisung zur geschwind essig-fabrikation v. C. E. Schneefuss“ 63
 apatykářství 65, 79
 „Architecture militaire“ 83
 architektura v. stavitelství
 arithmetika v. matematika
 „Arztneikunde“ 79
 „Aufsatz aus röm. kgl. cronungs ceremoniel“ 44, 58
 „Auszug aus verschiedenen theilen des exercitii v. Joh. Begg“ 19
 „Auszug der wahren christl. religion v. Em. Swedenborg“ 12

B

- básně 6, 24, 39
 bavlna 78
 Begg Johann, Auszug aus verschiedenen theilen des exercitii 19

- „Behandlung der cholera in Raiz 1831—1832 v. P. Ammann“ 51
 „Beitrag zur fortschaffenden mechanik v. Jos. gr. Huyn“ 4
 „Belehrung über den gebrauch der blanken waffe“ 18
 Benátky, Venetia 35
 Bieten F. F. 43
 „Bildnisse der römischen kaisern v. F. F. Bieten“ 43
 bitvy, Oesterr. Schlachtenkalender 1273—1796 31
 Blatnice (*bez bližšího označení*), Blattnitz, Das gericht (Der mönch) von Bl. 41
 „Lyrische blumenlese“ 24
 botanika 76
 „Boicae domus origines v. du Buat“ 31
 „Patriotische brüstungen (1765) v. Christ. Wilhelmheil“ 13
 du Buat (-Nançay) Ludovicus Gabrille, Origines Boicae domus 31

C

- „Historischer calender auf 1794“ 10
 von Caramelli, Particular-schreiben (1779) 21
 ceremoniál — korunovační 44, 58
 — šat 85
 Cerha Venceslaus, Das geheimnisvolle messopfer 64
 církevní stát 32
 císař římský 42, 43, 44, 58, 85
 Coignet Michael, Usus regulae pantomechanicae 46(a)
 „Considérations sur les causes de la grandeur des Romains par Montesquieu“, překlad K. Salma 41

„Consuetudines Austriacae“ v. Bernh.

Walther (?) 57

Crha Václav v. Cerha W. 64

cukrovarnictví 78

D

„Historische darstellung aller ritterorden“
85

deklaratorie k Obnovenému zřízení zemské-
mu 45, 56, 68; cf. novelty

desky zemské české menší 56

Du Buat (-Nançay), *Origines Boicae domus*
31

E

von Eberstein, hr. Emilie, manželka Miku-
láše III. Salma-Neuburga 81

„Einleitung von der unentbehrlichen grün-
den der geometrie“ 7

elektřina 76

„Elencus der ausarbeitungen uiber verschie-
dene gegenstände v. C. Salm“ 38

„Exterieur von pferd“ 36

F

Ferdinand I., císař a král 42

— III., císař a král 43, 45, 68

figurae Lullianae 49(d)

finance 55

„Fortificationspassagen“ 33

fortifikace v. opevnění

fysika 76

G

genealogie 31

geometrie 7, 46(c)

„Das gericht von Blattnitz“, *truchlohra* 41

„Biblische geschichte“ (71), 84

„Geschichte Jesu Christi“ 11

Gregorius IX, papež, *Decretalium Liber I.*
et II. 14(b)

— liber III. 16

Grimm Frantz Antoni, *stavitel*, architekto-
nické výkresy 66, 67; Baupläne 72, 73,
74; *Elementa mathematicae practicae*
47, 50; skizzy, studie 75, 82; cf. *Archi-*
tecture militaire 83

— ex libris 46—48, 50, 52, 54, 66, 67, 83

Grimm Mauritz (Mořic), *architekt* 73, 74
von Grünbüchel v. Hofmann Ferdinand
v. Gr. 42

H

von H., J. J., *Historischer calender* auf
1794 10

Hadik von Futak Andreas 21

Helcher Joh. Henr. (*sen. et jun.*), *Recepta*
medicinalia 65

Helvetius Claud. Hadr., *Der wahre sinn des*
natur-sistemas 30

hipologie 36, 77

„Historischer calender v. H.“ 10

historiografie, materiál 40

hodiny v. horologie

Hoffmann von Grünbüchel Ferdinand 42

hornictví 78

horologie 48

hospodářství 13, 62, 77

hrobka salmovská ve Vídni 81

hry divadelní 37, 41

— masopustní v Norimberce (*schempart-*
laufen) 86

hutnictví 78

Huyn Jos., *Beitrag zur fortschaffenden*
mechanik 4

Ch

chemie 65, 76; cf. *alchymie a přehled v před*
mluvě

chirurgie 79

cholera 51

I

Institutionum expositio 15

„*Introductio in ius ecclesiasticum*“ 14(a)

„*Invaliden-system* v. Mor. gr. von Lacy“
22(a)

J

jeskyně sloupské a ostrovské 80

Josef II. císař, korunovace 44, 58

K

kažala 2

kalendář, *Historischer calender* auf 1794 10

— *Schlachtencalender* 31

kameralistika 55

korunovace 42, 44, 58
koželužství 78
král, ceremoniální šat 85; korunovace 44, 58
Kras Moravský 80
kresby 62; cf. skizy
kůň, jeho chov 36, 77
„Kunst-vortheile“ 52(f)
kurfirsti 42, 85

L

von Lacy (Lascy) Moritz, rak. maršálek,
Annotations 1768—1770 61; Invaliden-
system 22(a); Transportirungsnormale
(?) 22(b)
„Lager-anmerkung 1768—1770“ 20
Landesordnung v. Zřízení zemské Obnovené
von Lascy v. Lacy
lékárny 79
lékařství 51, 65, 79; cf. přehled v předmluvě
Liber Extra 14(b), 16
de Lieuwarden Johannes, františkán a theo-
log. spisovatel, ex libris 49
literatura 79
„le Livre de mercures“ par Pseudo-Lulle
49(b)
lnářství 78
Lullus (Lulle, Lullius) Raymond, Pseudo-
Lullus, apokryfy cf. pozn. 49(a); Ex-
cerpta 49(e); Figurae 49(d); La théo-
rique 49(c); Le Livre de mercures et
elixirs 49(b); Le seconde livre de la
seconde partie du Testamente, qui est
dit le Livre de la pratique d'alquemie
49(a); Quaestionarius 49(f); Ex vita
R. Lullii 49(g)

M

Macocha, propast u Brna 80
magnetismus 26, 76, 79
masopustní hry v Norimberce (schembart-
laufen) 86
matematika 25, 46, 47, 50, 54
Maxmilian II. císař, 42
May G., Oesterreichs verkehr 62
medicina v. lékařství
mechanika 4
Menserofsky Jos., Taktische aufgaben 5

„Das geheimnisvolle messopfer v. W. Cerha“
64
meteorologie 76
militaria v. vojenství
mineralogie 76
modlitby latinské 1
— německé 64
Moldavsko, Multanie 62
„Der mönch von Blattnitz“, truchlohra 41
Montesquieu Charles de Secondat, německý
překlad C. v. Salma „Considérations“ 59
Morava 38; cf. Zřízení zemské
mše 1, 64

N

náboženství 11, 12; cf. přehled v předmluvě
Napoleon I. císař (1809) 32
„Naturkunde“ 76
Nell von Nellenburg und Damenacker Fr.
Ant. a jeho syn Raphael, jejich knihovna
*9; cf. v předmluvě
Norimberk, Nürenberg, masopustní hry,
schempartlaufen 86
„Noten über die sätze der cammeral-wissen-
schaften v. C. Friedrich v. Zollern“ 55
novelly k Obnověnému zřízení zemskému
českému 45, 56; cf. deklaratorie

O

obchod 13, 62
ocet 63, 78
„Oekonomie“ 77
„Oesterreichs verkehr nach den türkischen
provinzen v. G. C. May“ 62
opevnění, fortifikace 33, 46(b, d), 83
„Origines Boicae domus a Ludovico Gabr.
du Buat(-Nançay)“ 31
Ostrov u Sloupu na Moravě, jeskyně 80

P

papežský stát 32
papírny 78
„Parasceve“ 42
„Particular-schreiben 1779 v. gr. von Cara-
melli“ 21
pedagogika 34

„Perspectiv-reiss-kunst“ 52
 Pius VII. *papež*, *bull*a „Quum memoranda illa die“ (1809) 32
 pivovarství 78
 poetica v. básně
 politika 28, 32, 35, 38, 55
 polytechnika 8
 „die Poststationen“, *básně* 6
 „Practique d'alkemie“ v. Pseudo-Lullus 49(a)
 právo církevní 14(a), 16, 32
 — procesní 9, 53
 — římské 15
 — státní 28, 35, 38; *cf. přehled v předmluvě*
 „Praxis Bohemica“ (vol. III.) 9
 „Praxis cabalae albae“ 2
 „Principes d'institution“ 34
 proces 9, 53
 „Process- und advocaten-ordnung f. Nieder Oesterreich“ (1752) 53
 Pseudo-Lullus v. Lullus Raymond 49

Q

„Quaestionarius“ v. Pseudo-Lullus 49(f)
 „Quum memoranda illa die“, *littera* Apostolica PP. Pii VII (1809) 32

R

Rájec nad Svitavou u Brna, „Behandlung der cholera in Raiz v. P. Ammann“ 51
 — knihovna, *passim a v předmluvě*
 — plány zámku 72
 Rakousko, obchod 62
 Rakousy Dolní 53, 57
 recepty 49, 65
 „Regiments-befehle“ 23
 „Regula de tri“ 54
 O'Reilly Thomas, *ex libris* 7, 33; *cf. v předmluvě*
 „Relatione della re publica di Venetia“ 35
 „Religion“ 29
 „Rescripten-buch“ (1735—1752) 56
 de Rogendorf, Carolus Ludovicus, *ex libris* 42, 45, 68; *cf. v předmluvě*
 Rudczinsky (Rudzinski, Rutschinski) Joh. Karl Ing. 80
 rtuť *cf.* Lullus R., le Livre de mercurus et elixirs 49(b)
 rýsování 52

R

řád procesní a advokátní pro Dolní Rakousy (1752) 53; *cf.* Walther Bern. (?) 57
 řády duchovní rytířské, ceremoniální šat 85
 Řehoř IX. *papež* v. Gregorius IX. 14(b), 16
 Římané 59
 řízení soudní 9, 53

S

Sachs Hans, *německý básník* 86(a) pozn.
 Salm (hr., kn.) *v předmluvě passim*
 — Hugo *v předmluvě*
 — Josefa 43
 — Karel, Elencus der ausarbeitungen uiber verschiedene gegenstände 38; překlad Montesquieuových „Considérations“ 59
 — Mikuláš 81
 — Leopoldine, kreslicí knížka 69
 — Theresia 64
 — und Neuburg *cf.* Karel Vincenc 81; Mikuláš 81
 — hrobka ve Vídni 81
 — ex libris 13—16, 28, 42, 44—48, 50, 52—54, 57, 64, 67, 68, 72—74; *cf. v předmluvě*
 Santini Giovanni, *architekt* 73
 „Schembartbuch“ (1449—1539) 86
 „Oesterr. Schlachtencalender“ 31
 Schneefuss C. E., Pract. anweisung zur geschwind essig-fabrikation 63
 Schwedenborg v. (recte) Swedenborg 12
 „Der wahre sinn des natur-sistemtes v. Joh. Cl. Helvetius“ 30
 skizy, skizzář v. architectura, kresby
 Sloup na Moravě, *jeskyně* 80
 von Sonnenfels Josef 55
 „Die fünf species die regula de tri zählen“ 54
 speleologie 80
 správa 55
 „Staatswissenschaft“ I. Th. 28
 státověda 28, 55; *cf. v předmluvě*
 stávitelství 66, 67, 72—74, 77, 82, 83; *cf. opevnění*
 Süsz Karl, Ing.-scolar 80
 Swedenborg Emanuel, Auszug der wahre christl. religion 12

T

- taktika vojenská 5
„Taktische aufgaben v. Jos. Menserofsky“ 5
technika 8; *cf.* opevnění, stavitelství
„Technologie“ 78
„Testamente“ v. (Pseudo-)Lullus 49(a, b)
„Das neue testamente“ 11
theologie 11, (71), 84; *cf.* v předmluvě
„la Théoricque“ v. (Pseudo-)Lullus 49(c)
de Toux L. 83
„Transportirungs-normale“ v. M. Lacy
22(b)
trojčlenka, regula de tri 54
turecké provincie, obchod s Rakouskem 62
Tyroly 10

U

- „Usus regulae pantomechanicae v. Mich.
Coignetus“ 46

V

- Valachie, Valašsko (rumunské) 62
Venetia, Benátky 35
„die verwöhnten“, *veselohra* 37
Viedeň, *hrobka rodu Salmů u sv. Doroty* 81
vinařství 27, 77
Ex vita (Pseudo-)Lullii 49(g)

- „Oesterreichs verkehr v. G. May“ 62
vojenství 5, 18—23, 46(b, d) 60, 61, 83;
cf. v předmluvě

W

- Walther Bernhard (?), *rak. právník*, *Con-*
suetudines Austriacae 57
„Wie die h. officiers u. unterofficiers zu
exerciren wird“ 60
Wilhelmheil Christian, *Patriot. brüstungen*
d. dermahl. oesterr. commercii (1765) 13

Z

- Zákon Nový 11
— Starý 84
Zasius (Zasien) Joh. Ulr., *vicekancléř*,
diplomat a právník 42 (pozn.)
„Zeichnungen der Slauper und Ostrower
höhlen, dann der Mazocha“ 80
zemědělství 27, 36, 77
von Zollern Carl Friedrich, *Noten über die*
sätze der cammeralwissenschaften 55
zoologie 76
zřízení zemské Obnovené moravské (1628)
17, 68
— české, *novelly a deklaratorie* (1640) 43,
45

SBORNÍK NÁRODNÍHO MUSEA V PRAZE — ACTA MUSEI NATIONALIS
PRAGAE

Rada C - literární historie — Series C - Historia Literarum
Sv. I. (1956) — Zvláštní číslo

Vydává Národní museum v Praze. — Red.: Praha II, Václavské nám. 68, tel. 22 94 05.
Admin.: Praha IV, Strahovské nádvoří 132, tl. 620-69. Vychází čtyřikrát ročně. Cena
dvojčísla 15 Kčs. — Tiskne Knih-tisk, n. p., závod 01, Praha 1, Malá Strana, Karmelitská 6
A-02919